

ABONAMENTUL:

pe an . . . 28 — Cor.
pe jumătate an 14 —
pe 3 luni . . . 7 —
pe o lună . . . 2-40

Pentru România și străinătate:
pe an . . . 40 — franci

Telefon
în oraș și interurban
Nr. 750.

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 1/a.

INSERȚIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschisă costă șirul 20 fil.

Manuscrisurile nu se în-
napoiază.

ROMÂNUL

Supremul gest

De I. Ursu, profesor universitar

Din lipsă de organizare de stat și în cauza îmbrățișării religiei ortodoxe, românii din Ardeal au ajuns încetul cu încetul în situația tristă de națiune tolerată pentru a servi ca instrument de muncă și de bogăție pentru celelalte națiuni privilegiate catolice. În veacul al XVI-lea, când noile idei ale lui Luther și Calvin au cucerit pe o parte din privilegiatii din Ardeal, procesul acesta era îndeplinit. Cum însă cei mai mulți dintre privilegiatii au îmbrățișat ideile noi, a fost natural, ca ei să încerce pe căile preconizate de marii reformatori, ca să atragă și pe români în apele lor, căci aceea religie, care ar fi reușit a converti pe români, cari formau majoritatea locuitorilor, ar fi câștigat prin aceasta preponderanța religioasă și odată cu aceasta pe cea politică și ar fi sfârșit prin ea și dat nota dominantă asupra țării întregi.

Astfel lutheranii sași au încercat convertirea prin convingere, cărți și propagandă, iar calvinii, pe lângă propaganda culturală, au încercat să-și ajungă scopul prin silviri și presiune politică, în așa chip că mai ales în veacul XVII, când au stăpânit principii unguri calvinii, au adus, prin presiune politică, biserica română în o situație atât de umilitoare, că încetase orice viață liberă și autonomă, mitropolitul român fiind silit să asculte în toate de superintendentul calvin.

Cătră sfârșitul veacului al XVII-lea împăratul din Viena și-a întins însă rețeaua cuceririlor sale și asupra Ardealului și interesul politic al dinastiei sale cerea ca cucerirea prin arme să fie consolidată prin câștigarea sufletelor pentru religia, de care se ținea noua casă domnitoare, căci pe atunci religia și nu naționalitatea era elementul de coeziune din stat.

Din interese dinastice, împăratul porni acțiunea de atragere a românilor în sfera religiei catolice, punând preoților ortodocși prin decretul din 1692, perspectiva de a se bucura de aceleași privilegii ca și cei catolici, dacă ar primi în schimb, ca singură condiție, recunoașterea Papei de cap suprem al bisericii lor.

Această ofertă era de natură de a ademeni pe orice popor, ori cât de conservativ ar fi fost, și ispita era cu atât mai mare, cu cât în cazul unirii, românii și-ar fi păstrat dogmele și cultul neschimbat și latracât, în cântărirea avantajilor și pierderilor, ei n'ar fi avut altceva de regretat decât ruperea legăturilor cu țara românească, de unde își luau mitropolii Ardealului hirotonirea și de unde și-o luase în-

suș Teofil, vlădica acelor vremuri de ispită catolică.

Până aci au apăsas asupra românilor două forțe opuse, cari s'au echilibrat între ele, căci contra siluirilor calvine ai noștri s'au apărat cu ajutor moral și material din țară. Oferta ispititoare a catolicilor rupse însă echilibrul și aduse pe Teofil în o situație atât de imposibilă, încât l-a silit să graviteze spre împăratul, titlu atât de ademenitor pentru acești orfani ai lui Traian, ale căror basme sunt pline cu minunile făcute de împărați. De altcun făcând aceasta, Teofil urma tradiția, căci din veacul al XVI-lea încoace cei mai distinși domni din țară și-au pus nădejdea mântuirii în împăratul, care exercita numai prin titlul acesta o influență magică pentru acești descendenți fără de noroc ai poporului roman. Dar Teofil, care primise pe lângă recunoașterea Papei și alte trei puncte (azima, purgatorul și filioque) a căzut jertfă pentru noua sa orientare, dela care aștepta eliberarea poporului său din mizerabila stare politică și socială, în care l-au adus împrejurările vitrege din trecut și după moartea lui silită (a fost poate otrăvit) tot terenul părea pierdut, căci Atanase, care a urmat lui Teofil și-a luat hirotonirea în țară, iar confirmarea i-au dat-o calvinii.

Intre cele trei curente, cari influențau asupra lui, Atanase nu putea să adapteze altă cale, decât găsind o formulă, care să împace credința strămoșească, susținută prin conservatismul rasei și îndemnurile morale și materiale, ce veniau din țară, cu religia, la care aparținea noua dinastie a Ardealului, dela care românii își așteptau mântuirea. Formula aceasta era: păstrarea vechiului cult neschimbat al legăturilor cu patriarhul și cu țara românească, și acceptarea singurei condiții pusă de împăratul: supremația papală.

Formula aceasta avea avantajul păstrării religiei vechi și câștigarea privilegiilor, cari aveau menirea să ridice națiunea românească din situația mizerabilă socială și politică și nu cuprindea nici desavantajul ruperii relațiilor cu țara, căci ea prevedea hirotonirea mitropolitului în București și confirmarea la Viena. Ea nu făcea decât să schimbe sfera dominantă calvină a ungarilor — calvinii confirmau până acum pe mitropolii noștri — cu cea catolică a nemților; ea e sinteza tuturor factorilor și împrejurărilor, de cari trebuia să țină samă Atanase, ca unul care avea răspunderea națiunii sale, pe care ar fi voit să o ridice la o soartă mai bună. Pentru a înțelege însă mai bine spiritul unirei încheiate de

Atanase, să cităm părțile mai esențiale din actul românesc al unirei subscris de vlădică și protopopii săi:

„Însă înt'acest chip ne unim... cum pe noi și rămășițele noastre din obiceiul bisericii noastre a Răsăritului să nu ne clătiască, ci toate ceremoniile, sărbătorile, posturile cum până acum, așa și de acum înainte să fim slobozi a le ținea după calendarul vechiu. Și pe cinstitul Vlădica nostru Athanase nime până în moartea sfinției sale să n'aibă putere a-l clăti din scaunul sfinției sale. Ci tocmai de i-s'ar întâmpla moarte să stea în voia soborului pe cine ar alege să fie Vlădică, pe care sfinția sa Papa și Înălțatul Împărat să-l întărească și Patriarhul de sub biruința Înălției Sale să-l hirotonească și în obiceiul și direcțiile protopopilor, cari sunt și vor fi, nici într'un fel de lucru nimenea să nu se amestece, ci să se țină cum și până acum. Iar de nu ne vor lăsa pe noi și rămășițele noastre într'această așezare, pecetile și iscăliturile noastre, care am dat să n'aibă nici o tărie...”

Acesta e contractul între Atanase și ai săi și oamenii împăratului, și cuprinsul lui e în spiritul menționat mai sus. Iezuiții cari au înconjurat pe Atanase au avut însă grija ca să falsifice textul în traducerea latină, pe care aveau să o înainteze curții din Viena și scaunului papal introducând în textul falsificat și celelalte 3 puncte adecă azima, purgatorul și filioque și degradând pe vlădica la rangul de episcop. Dovadă e că împăratul acordă privilegiile, pentru clerul unit pe baza actului înaintat de iezuiți, care poartă un colorit străin de contractul subscris și neînțeleș de vlădica, care nu înțelegea nici o vorbă latinească. Spiritul roman de centralizare al bisericii catolice nu se împăca cu contractul de unire al lui Atanase și cerea în mod consecvent aducerea bisericii unite în stare de dependență. Iezuiții au complectat prin fapte, ceea ce puseseră, prin falsificare, pe hârtie, și Atanase odată târît în spre vâltoarea catolicismului n'a mai putut da înapoi și perzându-și stăpânirea de sine s'a lăsat dus tot mai mult de curentul, care avea să-l înecă în valurile adânci ale religiei catolice.

Cu ocazia confirmării, cercurile Curții prin pompă și strălucire au orbit cu desăvârșire pe episcopul fără carte și fără experiență, făcându-l să piardă cu desăvârșire simțul realității.

În jurământul depus la 1701 în Viena, Atanase se obligă a rupe legăturile cu Țara Românească și a sta sub ascultarea epis-

copului de Strigoniu, și ceea ce a fost mai umilitor, a primi lângă el pe teologul „catholic”, pe care curica îl impunea sub pretext de a-l sfătui, în realitate pentru a-l spiona, a-l conduce și a-l reduce la simplu rol de instrument, în conformitate cu organizarea centralizatoare a bisericii catolice. Pe cât de provăzător și realist a fost Atanase în partea I-a a Unirii pe atât de puțin politic a fost în partea a 2-a, sacrificând fondul pentru străluciri formale, ca titlul de consilier și decorațiile, pe cari le-a acordat Împăratul.

Ori cum, actul lui Atanase a avut urmări salutare pentru neamul nostru, căci lui este a se datori renașterea culturală ardelinească din veacul al XVIII, care a provocat redesteptarea românilor din starea de inconștiență seculară și îndreptarea lor spre idealul libertății și al vieții naționale. Privită prin prisma renașterii istoriei trecerea lui Atanase, așa cum a fost concepută de el la 1698, nu este neexplicabilă și condamnată, căci nu trebuie să uităm că în veacul al XVII-lea acțiunile cele mai importante purtau timbru religios, că credința și nu naționalitatea era pe atuncia motorul celor mai însemnate fapte ale popoarelor din Europa centrală și apuseană.

Abia mai târziu în veacul al XIX-lea când popoarele au ajuns la conștiința națională, când și ai noștri au trebuit să facă forțări uriașe ca să-și afirmă naționalitatea și să-și câștige libertatea s'a văzut că actul lui Atanase forma o piedecă în lupta grea contra dușmanului, care cerea unire desăvârșită și concentrarea forțelor întregi sub un singur steag. Cei care a putut fi în veacul al XVIII-lea folositor și salutar, devenea acum dăunător prin desfacerea românilor în două tabere cu steaguri diferite și aceasta cu atât mai ales, cu cât dușmanul a alimentat această deosebire de religie și în momentul de față caută să o folosească ca armă pentru distrugerea neamului nostru întreg.

În fața ofensivei lor, ai noștri ar trebui să aibă simțul realității complet și să ia astfel de măsuri de apărare cari să împună dușmanului și lumii întregi. Uniții

noștri ar da dovadă de simț politic și de conștiință dacă în momentul acesta de șarjă de distrugere a celor ce ni-au jurat peirea, ar face gestul suprem și impunător al reîntoarcerii în tabăra de unde au plecat rupând contractul, pe care partea adversă nu l-a respectat. Gestul acesta ni-ar ridica nu numai stima și demnitatea în fața diplomației europene, dar ni-ar reda în același timp forța morală și fizică de care avem nevoie în cel mai mare grad în aceste momente de continue atentate contra vieții noastre românești.

INTERNE

Epilog la vizita studenților din Agram la Belgrad. Zile dearândul au dus-o hegemonii noștri într-o frică continuă. Ceeace strămoșii „națiunii” au clădit veacuri dearândul era amenințat să se prăbușească peste noapte. Așa în creerii agitați ai patrioților... În realitate nu s'a întâmplat nimic deosebit, decât că studenții croați din Agram și-au vizitat pe colegii sârbi din capitala Serbiei și cu această ocaziune sufletele revoltate ale sârbilor liberi au izbucnit în accente de indignare împotriva încălcării drepturilor omenești ai fraților în suferință. Și consulul austro-ungar, Ugron, care ține să reprezinte aici mai mult interesele poporului ales al lui Arpad, aleargă acum într'un suflet dela o autoritate la alta, ca să câștige reparație pe seama — maghiarimii. La insistența continuă a lui Ugron, se zice, rectorul universității a pornit cercetare în chestia pretențiilor agitației antimaghiare. Iar patrioții noștri pot dormi deocum liniștiți.

Corupție „liberală”. E probabil că va fi anulat unicul mandat ce au putut acapara iudeo-liberalii din Viena la alegerile pentru reprezentanța comunală în colegiul IV. Sunt dovezi nerăsturnabile despre machinațiunile de corupțiune prin care a isbutit a fi ales candidatul Alois Moiszl (!) cu 70 voturi înaintea șefului creștin-social Bielohlawek. Ziarul „Reichspost” continuă a publica aceste săvârșite de matadorii candidatului Moiszl în districtul I (central) unde nu s'au cruțat parale pentru a asigura triumful unuia „dintre ai noștri”.

Din Ossian

Oina-Morul

— Traducere de M. Beza —

Cum lucea soarele noșior, pe dealul ierbos Larmen — așa trec noaptea, în minte-mi, poveștile din vechi. Când harzii se retrag, când harpele se anină de pereți în Selma, atunci nu glas ajunge la Ossian, și-i deșteaptă sufletul. E glasul așilor duși! Curg înainte-mi cu toate isprăzile lor! Din treacă prind poveștile, și le revărs în cântec. Nu i un râu tulburat cântecul meu, ci ca muzica ce se înalță din Letha. — Letha multelor strune! Bente nu rămân stâncile tale, când albele mâni ale Malvinei se mișcă pe harpă! Păcă a lui Tescar, lumina gândurilor mele triste, anzi-vei cântecul? Vânt rechemă noi timpurile apuse!

Era în zilele lui Fingal, înainte să-mi fi albit părul, când pornii pe mare, condus de slava Con-cathlin. Mă îndreptam către insula Fuarfed, păduroasă benință de mare. Fingal mă trimitea în ajutorul lui Malor, regele înulei; căci era luptă în juru-i, și părinții noștri, ospătaseră împreună.

La Colcol strănsi pământul, trimisii lui Malor spada mea. El recunosc, semnul Albionului, și se bucură foarte. Cobori din palat: înalță și-mi luă mâna:

— De ce sosesi, neamul așilor, la un rege învins? Tonthormod, cu multe sălți e căpitanul unduioasei Sardinie. Vânt el face pace, și se îndrăgosti de ea, de Oina-Morul cea cu albul său. O

ceru, — nu i-o dădui; căci părinții noștri fuseră dușmani. El veni atunci cu răboiu la Fuarfed. Luptătorii mei se împărtășiră. De ce sosesi neamul eroilor la un rege învins?

— Nu sosii, am răspuns, ca să privesc lupta ca un copil. Fingal își amintește de Malor, și de palatu-i primitor. Din largul undelor, el căzu odată în astă insulă păduroasă. Tu nu-i fuși o piedecă, ci-i făcuși cinste aleasă. Iată de ce îmi ridic spada — și vrăjmașii tăi poate vor cădea. Nu uităm noi pe prieteni în cumpănă, deși țara nu-i departe.

— Coboritor al viteazului Trenmor, vorbele tale ca vocea lui Cruthoda, puternicul locnitor al cerului, când grăește dintre nori! Mulți ospătaseră cu mine, dar toți mă citară. Privii către patru vânturi și nici-o vintrea nu zării. Otelul răsună acum în palatu-mi — nu serbare veselă. Dar vino, fiu de eroi! noaptea cea cu vesmânt negru se apropie — vino de ascultă cântecul fecioarei din Fuarfed”.

Ne duserăm. Pe harpă tresăriră albele mâni ale Oinei-Morul. Trezi o poveste tristă din fiice coardă tremurătoare. Stătoi în tăcere; căci strălucită era fața lui Malor! Ochiul ei ca două stele, uitându-se prin bură. A doua zi dimineața pornirăm la luptă, spre viitorul râu Termul: vrăjmașul se mișcă la sunetul scutului cucuiat al lui Tonthormod. Dintr'o aripă într'alta se întinsă încăerarea. Eu mă luai cu Tonthormod. Fărămat sbură sețu-i. Il prinsei. Ii legaî mâinile, și-l dădui lui Malor. Bucurie urmă după asta la Fuarfed. Ton-

Ajurnarea camerei

— Ședința de azi —

Budapesta, 8 Mai

Pentru o mai liniștită și mai concentrată conducere a tratativelor de împăcare cu obstrucția guvernului a hotărât să ajurneze camera. În ședința de azi au mai vorbit deputații justhiști Bikády, Bakonyi și Kovács stăruind pentru realizarea sufragului universal cu singura restricțiune a supremației maghiare. După ei s'a anunțat la curia ministrul președinte Lukács și a răspuns oratorilor de până aici.

Îi răspunde întâi contelui Apponyi, care l'întrebasese pentru ce a trebuit să plece contele Kluev-Héderváry, când noul șef de cabinet vine cu același program. Fostul ministru președinte — a spus Lukács — avea credința că numai persoana lui stă piedică în calea înțelegerii cu obstrucția. În ce privește rezoluția în chestiunea prerogativelor veranului asupra armatei, nedumeririle contelui Apponyi sunt neîntemeiate, pentru că majoritatea guvernamentală poate să tragă la răspundere pe oricare guvern, care ar încerca să interpreteze fals legea referitoare. În ce privește ingerențele ministrilor Stürgkh și Aussenberg, durere — a spus Lukács — ungerii sunt prea slabi decât să le poată înfrunța și trebuie să se mărginească a protesta împotriva lor.

Cu privire la reforma electorală Lukács spune că a indicat numai principiile fundamentale, la care va ține însă între orice împrejurări. În privința chestiunilor de amănunt primește cu bucurie orice propunere salutară. Respinge propunerea deputatului Bakonyi, care a cerut în numele partidului justhișt, ca sufragul universal să fie considerat drept singura garanție a supremației maghiare. I-ar plăcea și lui să găsească soluția mântuitoare, pentru că *Ungaria are mulți dușmani și înlăuntrul țării și peste hotarele ei. Naționalitățile și cei de buze streine trebuie alipiți mai strâns de patrie.* Speră că opoziția se va hotărî în cele din urmă să-l urmeze pe calea păcii.

După acest cuvânt al ministrului președinte, Návay, președintele camerei a propus ajurnarea ședințelor pe timp nedeterminat, ceea ce camera a admis.

thormod rușinat, își întoarse ochii dela Oina-Morul!

„Ossian! Incepu Malor, n'ai să pleci nerăpălit dela mine. Oina-Morul te va însoți în viașu-ți. Ea va pune bucurie în sufletul tău mare. Și-i vrednică ea de Selma, de locuința regilor!”

Petrecui noaptea în palat. Ochi-mi erau pe jumătate închiși de somn, când auzii o muzică dulce asemenea adierii ce se înalță, involbură mai întâi scaetii, și zboară apoi întunecoasă pe iarba. Era fecioara din Fuarfed! Cânta o cântare de noapte, știa cât mă înduioșează plăcutele sunete.

„Cine privește din stâncă, zicea ea, la păca mării? Pletele-i lungi, corbii fâlfăie în furtună. Mersu-i arată măhnire. Lacrimi are în ochi — pieptu-i bărbătesc se umflă de suspinuri... Retrage-te, că eu sunt departe — o rătăcitoare în țări necunoscute! Deși printre neamul eroilor, sufletul mi-i negurat. De ce fuseră dușmani părinții noștri, Tonthormod! dragostea fetelor?”

— Dulce glas din insulă, am zis eu, de ce te jeluești noaptea? Neamul viteazului Trenmor nu-i crud. N'ai să rătăcești în locuri necunoscute, Oina-Morul cu ochi albaștri! În pieptul ăsta e o voce — alții n'o aud: îi spune lui Ossian să asculte pe nefericiți la ora de nevoe. Oprește-ți cântecul de noapte! Tonthormod n'are să plângă pe stâncă!”

Dimineața liberai pe Tonthormod, și-i dădui fecioara cu lungul păr. În palatul resunător, Malor anzi vorbele mele:

Partidul național român față de noul guvern

Discursul d-lui Dr. Teodor Mihali

După un lung răstimp, bogat în hărțuiri meschine, în atitudini false și în nesfârșitele — și vecinic aceleaș — târguiri dintre opoziție și guvern, a răsunat erii în camera din Budapesta și un glas sincer în numele celor peste 12 milioane de nemaghiari scoși afară din rânduri.

A vorbit, în numele clubului parlamentar al naționaliilor nemaghiare, d. dr. Teodor Mihali, președintele acestui club și vicepreședintele partidului nostru.

Glasul acesta n'a răsărit din convențiile, cari pregătesc lovituri de teatru, din tovărășiile politice cari exploatează cauze mari pentru pofta mici; vine de afară, din largul cuprins al țării, și al tuturor mizeriilor și nedreptăților, cari de veacuri store vlaga milioanei, numai ca să nu fie lipsită țara asta de clasă privilegiată!...

Mai la vale reproducem în întregime, după notele stenografice, discursul președintelui clubului parlamentar al naționaliilor.

Nu numai noi, ci chiar partidele maghiare, sătule de golul de idei cu cari de atâția ani se împărtășesc reciproc, au așteptat cu un pronunțat interes cuvântul care să precizeze atitudinea partidului nostru național față de noul guvern.

Și în adevăr oricât de reacționari și soviniști ar fi membrii camerei ungare în majoritatea lor, au ascultat totuș cu destul interes discursul deputatului român, care a adus în discuțiile, bogate în lamentări patriotice și strigăte de război, ale acestor zile, o notă democratică sinceră.

Și oricât cei câțiva întrerupători de meserie, cu întreruperile lor după eunoșcutul tipic, s'au silit să micsoreze importanța și greutatea cuvintelor, vor fi chiar ei siliți să recunoască în intimitatea sufletelor lor că discursul deputatului nostru a avut darul să indice drumul care duce la soluția adevărată a crizei noastre de stat. Cei cu o mai ascuțită putere de intuiție a lucrurilor și cu oarecare doză de curăție în conștiințele lor au putut să aibă icoana tristelor realități politice din țara aceasta,

„Rege din Fuarfed, la ce oare să plângă Tonthormod? El e din rasa eroilor, și distins în războiu. Părinții voștri fuseră dușmani, însă acum umbrele lor se bucură împreună — întind neguroase mâini la aceeaș sârbătoare în Loda. Uitați-vă mânia, luptătorilor! să piară de-acum în trecut.”

Asta fu purtarea lui Ossian, înainte să-i fi albit părul — deși că frumusețea îmbrăca într'un val de raze pe Oina-Morul.

Noi rechemăm, fiică din Lutha, timpurile apuse!

Cântecul amintirii.

*Când lângă mine-o fi să treci,
Tu ochii lin să îți apleci,
Căci lucrul lor ispășitor
In suflet mi-ar treci un dor...*

*Un dor — de azurii lumini
Ce picură printre cetini,
De-un cântec vechiu, uitat de mult,
Ce n'aș putea să-l mai ascult!*

Beius, 1910.

Vicara din Bihor.

alungând pe o clipă măcar unele din utopicele halucinații patriotice din capetele lor îndierbântate.

Un complex de probleme — sociale și economice îndeosebi — pretind grabnică rezolvare, iar politica de străuț pe care de 64 de ani o fac toate guvernele, cu o lege electorală internoiată numai pe interesele unei clase stăpânitoare și unei rase dominante, politica aceasta dacă o urmează și noul guvern — și o mărturisește! — nu va putea aduce vindecare rănilor adânci de cari suferă țara.

În viața economică statul a sprijinit marea proprietate, marea industrie și marele comerț.

În viața politică stăpânitorii de azi nu vreau să îngăduie pătrunderea maselor. Și fiindcă în felul acesta li-se ia puțința de a lupta pentru îmbunătățirea soartei lor, cei lipsiți și de drepturi și de siguranța vieții își părăsesc căminele luând calea pribegiei în nădejdea unei sorți mai puțin vitrege.

Oratorul afirmă și pentru viitor votul universal egal, secret și după comune, ca bază de luptă pentru partidul nostru național.

În conflictul cu Croația găsește, că începutul stă în pragmatica căilor ferate prin care guvernul coaliției deschisese drum limbei ungurești și mai apoi șicanelor și ilegalităților cunoscute.

Sedința se deschide la orele 10 și jumătate și d. dr. Teodor Mihali vorbește cel dintâiu.

D. dr. T. Mihali: Onorată cameră! Permisiți-mi ca din prilejul prezentării noului guvern să schitez pe scurt în numele partidului național punctul meu de vedere.

În fapt netăgăduie, că guvernul actual a lozit asupra sa o misiune foarte grea și importantă, urmărind scopul să scoată țara din situația încercată de astăzi. De alta parte e incontestabil, că actuala situație politică e cauzată de guvernul precedent. După cerințele logice ar trebui să presupunem, că dacă guvernul nou vrea să îndrepte greșelile făcute de cel precedent, să restabilească mersul normal al vieții parlamentare, atunci se desbracă de politica fostului guvern și își stabilește noi puncte de vedere. Chiar și un consiliu de medici, constatând că un anumit tratament agravează boala pacientului, își va schimba metoda întrebuintat.

Așa stăm și cu parlamentul actual. A spus și ministrul-președinte în vorbirea sa de program, că legea actuală de vot e de 64 de ani în vigoare.

Sistemul actual de guvernament, adică sistemul fostului guvern dărează de o jumătate de secol, aceea politică de străuț, care nu vrea niciodată să desvâlcească starea faptică și totdeauna caută pretexte să abată atenția opiniei publice asupra altor aparițiuni și probleme, ca să-si poată clasele privilegiate promova interesele. Astăzi când e vorba să se schimbe sistemul în direcție modernă, guvernul se teme, că va crea o situație nesigură. Închide porțile parlamentului dinaintea elementelor noi, căci cu forțe noi ar putea restabili mersul normal al vieții parlamentare.

Ocupându-se ministrul-președinte în vorbirea sa de program îndeosebi cu problema economică recunoște, că a ridicat multe planuri bune, pe cari doarește să le realizeze pe terenul industriei, al comerțului și agriculturii. Dar într'adevăr a sosit momentul suprem, ca guvernul și parlamentul eliminând, într'u cât se poate, discuțiile de drept public să se ocupe cu rezolvirea chestiunilor economice, pentru că rezolvirea norocoasă a acestor probleme ridică bunăstarea și autoritatea cetățenilor. (Mișcare. Preș. sună). Nu pot însă să constat în

realia privințe cu programul premialai. E lucru știut, că orice raport economic trebuie cultivat și nu o deșejna, că interesele comerțului mare și al marilor proprietari se le aibă în vedere guvernul, ei e dator să se ocupe și de soartea proprietarilor mici din țară, cari trăiesc din agricultură. Dacă vom arunca o privire asupra trecutului, vom face constatarea tuscă, că guvernele de până acum aproape de loc nu s'au interesat de interesele legitime ale acestei clase.

Hantos Elemér: Proprietarii mici sunt foarte bine situați!

Teodor Mihali: Poftește și schimbă cu ei Guvernele de până acum nici măcar atâta nu au făcut pentru proprietarii mici, ca prin ordinațiuni ministeriale să fi îndrumat organele administrative, să fie mai indulgente, mai omeneste la pedepsirea transgresiunilor.

Beöthy Pál: Organele judecătorești nu pot fi îndrumate prin ordinațiuni.

Teodor Mihali: Procedul funcționarilor administrativi își are explicarea în mentalitatea celor din centru. Funcționarii administrativi până în timpul de față și astăzi se poartă astfel cu poporul, încât acest popor vede în funcționarii administrativi adevărații lui dușmani. Începând cu notarul, toți funcționarii administrativi numai atunci merg prin comune, când au să încaseze bani, amende pentru delicta măruate. (Mișcare, președ. sună). Vorbesc din experiență, doar și eu am eșit din pătura aceasta și îmi trăiesc zilele între ei.

Și dăvare, simțul social al funcționarilor administrativi nu s'a dezvoltat încă înfrățit, încât să considere pe țărani delat țară, care se ține de proprietarii mici, de care au egale drepturi ca și oricare domn. Pornind din această concepție, funcționarii administrativi sunt pe toate terenele în toate dispozițiunile lor aroganți, desprețuitori, neîngăduitori, așa încât îndrăznește a spune, că poporul dela țară nu vede astăzi în ei apărătorul, ci pe dușmanul lui. (Mișcare și șgomot în dreapta). Și care e cauza, că această clasă e eu totul neglijată. Aceea, că în 1848 a scăpat această clasă de sub jug, de fapt însă, de stăncia guvernelor nu s'au mai îngrijit să mai ajungă la drepturi politice.

Servici: 40% cu au vot!

Președintele (sună): cer liniște!

Teodor Mihali: Dispozițiile făcute au deschis poporul dela țară dela espedierea drepturilor sale politice.

Așa s'a întâmplat, că cu interesele acestei clase nu s'a ocupat nici în cameră, nici în adunările comunitare, nici în adunările comunale. Că aceasta e adevărat, o relevăște acel fapt, că țărani săraci, cari aparțin acestei clase, au început să emigreze în masa, deoarece înscamnă o pierdere mare pentru țară. (Șgomot și vociferări în dreapta).

Ar fi dator guvernului să se îngrijească ca viața economică să fie astfel, ca acei hani, cari îi câștigă emigranții în țări străine cel puțin în parte să-i poată și acasă agonisi, pentru că în acel caz emigranțul se va convinga de adevărul cuprins în cuvintele „ubi bene ibi patria”.

Pe acest popor, care ține atât de mult la păcăntul lui, trebuie să-l ținem aici, pentru că această pătură socială e izvoarul nesecat de viață pentru locuitorii orașelor, deoarece această clasă dă energie nouă elementelor culturale dela oraș.

În statele apusene se da o deosebită importanță acestei clase și eu încă o țin din punctul de vedere al intereselor generale cea mai importantă. Știu, că mai cu seceră în Germania s'au înființat societăți, că guvernul și societatea lucrează împreună într'acole, ca să ridice interesele materiale și culturale ale acestei clase.

Dacă aruncăm o privire la noi, nici nu observăm această stare de lucruri, pentru că suntem obișnuiți cu ea.

Dacă vine însă un străin într'u noi și vede capitala și orașele îndălbăcite din provincie, iar după aceea merge la țară, sigur observă deosebirea enormă între oraș și sat. Trebuie să mărturisim, că guvernele au promovat în măsură mare interesele orașelor, și bine au făcut, eu nu le acuz pentru aceasta, dar cu acelaș drept, pretind dela guvern să se îngrijească și de poporul dela țară pentru că și acesta e cetățean și peste are mai mult drept să fie sprijinit și dacă guvernul să îngrijește nu numai de interesele economice, igienice ale orașelor, ci și de cerințele luxului, atunci să se îngrijească mai cu seamă și de starea sanitară a țăraniului. (Mișcare la mijloc)

Președintele sună: Cer liniște!

Mihali: Am ținut de necesar să mă ocup de această întrebare cu atât mai mult, că se apropie timpul când va trebui pusă pe baze moderne și atunci camera trebuie să fie în curat cu aceea, ca în ce direcție să aducă această lege, ca să nu escludă pe acest popor folositor, meritos dela exercitarea dreptului de alegători, prin atari dispozițiuni, cari ar fi păgubitoare intereselor poporului dela țară, care nu a avut parte de educație politică, ceea ce nu e vina lui, ci a guvernelor. (Așa e — în mijloc.)

Sunt împrejurări deosebite, cari au împiedecat dezvoltarea în cultură a proprietarilor mici și a muncitorilor de câmp. O astfel de împrejurare e faptul, că mai cu seamă în ținuturi muntoase casele săracilor sunt așa de împrăștiate, în cât școala e la o distanță de 5 ba chiar 10 chlm. de ele. Pe lângă aceasta ocupația economilor e așa, că chiar și dacă învață a citi și scrie, mai târziu când ia coarnele plugului în mână nu mai are ocazie să se ocupe cu scrisul și cititul, nu are cărți și astfel e foarte natural, că uită repede ce a învățat.

Accentuez cu deosebire faptul, că nu dingreșala sa proprie a ajuns această clasă la așa starea, încât pe baza datelor din 1910 s'a constatat, că cel puțin jumătate din pătura țărănească care constă din 1 milion și 370 mii de susținători de familie nu știe scrie și citi. E incontestabil, că dintre problemele politice, cari sunt la ordinea zilei, cea mai însemnată e a votului universal, egal și secret. Partidul național și-a expus punctul de vedere amănunțit în această chestie în repetite rânduri aici în cameră.

Nu vreau să mai repet acum, constat însă, că partidul național român stă pe baza votului universal, egal și secret. Această chestiune s'a discutat așa de mult în timpul din urmă, încât majoritatea absolută a locuitorilor așteaptă să se rezolve, să se aducă noua lege electorală. Și eu mă mir, de ce guvernelor dela putere și partidelor politice li-e groază să rezolve această chestiune. Pentru că dacă nu li-ar fi groază ar fi adus până acum această lege, doar e lucrul cunoscut, că opinia țării așteaptă cu nerăbdare legiferarea votului universal, egal, secret și după comune. (Contra-ziceri în dreapta).

De acord cu această opinie s'a declarat și Majestatea Sa, în 22 maiu 1906, când în mesajul de tron spune următoarele: (citează) „Din punctul de vedere al dezvoltării constituționale conform cerințelor timpului, va fi cea mai însemnată chemare a noului guvern, ca prin extinderea drepturilor politice asupra tuturor păturilor societății, națiunea întreagă să câștige posibilitatea de a lua parte la viața politică. Va să zică, vot universal, pentru că vorbește despre întreaga națiune.

Pentru a ajunge la acest rezultat, va avea să pregătească noul guvern proiectele referitoare la exercitarea ulterioară a votului universal, satisfăcând atât cerințelor ideilor democratice ale timpului cât și caracterului național al statului maghiar”. (Esc-lamări în dreapta: Aceasta e! Caracter național!)

Dr. T. Mihali: Dacă vorbim din punct de vedere modern despre votul universal, acesta nu înseamnă nici o restrângere nici un corectiv.

Fiecare cetățean are aceleași îndatoriri față de stat, deci fiecare trebuie să aibă aceleași drepturi și eu trag la îndoială, că cei mai instruiți, sau clasele istorice ar fi cetățeni mai buni, decât țărănul care nu se pricepe la seamătoare politică, dar care tot așa își apără țara în timp de pericol. De aceea nu înțeleg, pentru ce li-e frică, de nu vrea să împănășească pe toți cetățenii cu drept de vot, ca toți să fie reprezentați aici în parlament. Pentru că doar și proprietarul mic plătește dare destulă și este apărător al țării, dacă însă domniile condiționează de cunoașterea scrisului și cititului dreptul de vot.

Morvát Gy.: De cunoașterea scrisului în limba maghiară.

Dr. T. Mihali: ...atuncia cel puțin 50% din clasa proprietarilor mici fără deosebire de naționalitate rămâne fără drept de vot, pentru că deși datele statistice arată, că la maghiari e mai mare

numărul acelor, cari știu scrie și citi, acest număr e numai într'atât mai mare întru-cât numără aici și locuitorii orașului, dacă ar face însă statistică deosebită despre țărani maghiari cari trăesc pe pustă și în sate, atunci ar fi aceasta foarte egală cu statistica naționalităților.

On. Cameră! In ceea ce priveș'e această chestiune importantă, partidul meu a luat o ținută — și pentru aceea nu vreau să intru în detalii, țin să declar, că acest partid va rămânea și pe mai departe pe baza votului universal, egal, secret și după comune și va lupta pentru aceste principii în cadrele constituției și cu arme constituționale. Dl ministru președinte în vorbirea sa de program a spus, că leagă votul universal de două condiții, sau mai bine zis face două restricții. Prima, e să dăm intelectualilor prerogative.

Dacă e deci vorba de stabilirea unor restricții, apoi acest corectiv nu poate fi excepționat, cel mult se poate atrage luarea aminte a corpurilor legiuitoare, când va înfăptui această lege, ca să considere situația excepțională în care se află clasa proprietarilor mici, cari se ocupă cu economia și clasa muncitorilor, ca nu cumva prin acest corectiv să fie restrânsă în exercitarea drepturilor sale această clasă fără vina sa. (Zgomot, preș. sună).

In ceea ce privește afirmația a doua a ministrului președinte, ca să se mențină neștirbită unitatea națională a statului ungar, noi naționalitățile nu suntem în curat cu această noțiune mai cu seamă nu suntem de aceeaș părere cu ungurii. Noi așa înțelegem această chestie, că această țară e unitară de o mie de ani, cu toate că naționalitățile cari trăesc într'ansa au existat vorbindu-și limba lor și păstrându-și cultura și individualitatea lor etnică ca massă. Și nu este nici un motiv, ca să suleveze cineva întrebarea, că trăind în această țară mai multe naționalități ar fi periclitată unitatea statului ungar.

In timpul din urmă aderenții politice șovine, ori decăteori ținteau vre-un folos pentru clasele privilegiate, au găsit că e bine să agite gogorița naționalistă, prezintându-o ca pe-o primejdie a unității de stat, a unității naționale ungurești. Istoria ne spune că aceste „naționalități”, în clipe de primejdie pentru țară, au apărut țara împreună. (Contra-ziceri pe băncile din dreapta).

Contele Stefan Lázár: Ia deosebi în Ardeal!

Dr. T. Mihali: Cred că la 1848 nu „naționalitățile” au chemat în țară inamicul străin și mai cred, că alipirea ce a arătat acest popor la 1848 regelui și împăratului nu poate fi considerată ca păcat.

Geza Polónyi: Impăratului!

Dr. T. Mihali: Cu astfel de ocazii se înflăcărează patimile și din pricina lor pierde însași cauza. (Mișcare.) Cred să fi spus numai adevărul zicând că în trecut „naționalitățile” au apărut țara umăr la umăr cu ungurii și au adus aceleș jefte.

Geza Polónyi: Pentru împăratul!

Dr. T. Mihali: Onorată Cameră! Dacă d. ministru președinte întrebându-mă expresia „în scopul asigurării unității statului maghiar” a înțeles necesitatea unor dispozițiuni speciale în legea electorală, îndreptate în deosebi împotriva „naționalităților”, — trebuie să protestam în modul cel mai categoric, pentru că naționalitățile nu s'au făcut cu nimic vinovate nici în trecut și nici în prezent și nu pot fi despoiate de drepturile lor politice prin dispozițiuni speciale...

M. Mártonffy: Aceasta n'o voiește nimenea! (Vii aprobări pe toate băncile: N'o voiește nimenea!)

Dr. T. Mihali: ...și nu se poate întări prin dispozițiuni speciale nici hegemonia ori unitatea rasei ungurești. In chipul acesta nu poate fi pusă într'o situație privilegiată. In întrecerea liberă, ungurii sunt și așa cei mai tari, pentru că sunt mai departe în calea progresului de cât „naționalitățile”.

Geza Polónyi: Dar națiunea descălecătoare și națiunea susținătoare de stat, e ceva de considerat?

Dr. T. Mihali: Da, națiunea susținătoare de

stat e o concepție mare și noi o recunoaștem, în senzul, firește, în care am recunoscut-o timp de-o mileniu. Dacă noi, diferitele „naționalități”, nu putem să susținem țara asta timp de-o mie de ani împotriva tuturor atacurilor, vom pute-a susține încă o mie de ani, — au trecut însă timpurile când guvernele puteau să le răpească „naționalitățile” din țară drepturile, fie prin teroare ori prin privilegii, fie prin alte dispozițiuni legale. (Sgomotoase intreruperi: Nimenea nu voiește!)

Alexandru Erdélyi, senior: Nici prin mine nu-i trece nimănu!

Dr. T. Mihali: Chiar și în senzul legilor naționalitățile formează împreună cu ungurii statul ungar, iar ființa și unitatea acestui stat — dorim desc această îndeajuns faptele — nu le-a contestat și nu le contestă nimenea. Dacă însă d-voastră căutați unitatea în unitatea de limbă, aceasta nu veți putea-o realiza niciodată, pentru că conștiința națională a ajuns la un grad de dezvoltare atât de înalt la naționalități, încât de acum ea nu mai poate fi înăbușită.

Geza Polónyi: Nici nu voiește nimenea! Numai statul federativ nu ne trebuie!

T. Mihali: Soluțiile d-lui ministru-președinte în chestiunea reformei electorale, pe noi deci nu pot să ne satisfacă. Voi trece acum la o altă chestiune. Pentru toți bărbații politici cu scaun la cap, e clar, că dintre toate problemele, cari dominează situația politică a țării, problemele militare sunt cele mai cardinale. Ele sunt în realitate cauza stagnerii activității parlamentare. In numele partidului naționalităților voi să observ și de data asta...

Geza Polónyi: Partidul naționalităților! Ce va să zică asta?

T. Mihali:... că precum în trecut naționalitățile au dat strălucite dovezi despre spiritul lor de jertfă, ori de câte ori era nevoie de apărarea siguranței țării și a tronului, tot așa și pe viitor ele își vor face datoria și și vor face-o cu bucurie. Toate statele culturale își dezvoltă intens forțele militare și a rămas adevărată și pentru zilele noastre axioma *si vis pacem, para bellum*. Urmează de aici în mod firesc, că noi nu putem decât să aprobăm dorința legislațiunii de a dezvolta forțele armate, pentru ca să înlesnească astfel rolul istoric al monarhiei și pe viitor. Dar, când e vorba de stabilirea legală a sarcinilor militare, trebuie să se ție seamă de forțele materiale ale populației și sporirea sarcinilor trebuie să se facă în raport cu aceste forțe. In armată, de altă parte, trebuie să se valideze toate drepturile indicate în legile pozitive, atât în ce privește pe naționalități, cât în general conducerea armatei. Declarăm însă ca categorie și avertizăm și guvernul, să nu încerce servirea armatei unor anumite partide politice și nici guvernelor. Nu este permis ca armata să fie influențată de curente politice, pentru că vedem aproape zilnic la noi, fie la alegerile parlamentare fie în adunările publice, fie cu ocazia manevrelor că soldații se încaeră cu cetățenii și de multe ori aceste încăerări au urmări serioase și triste, deosebită în mare grad ură și mânia legitimă a cetățenilor împotriva armatei. Trebuie deci să edicăm armata și s'o îndrumăm în conformitate cu exigențele moderne, ca să știe fiecare soldat, că vitejia și puterea trebuie să și-o arete în război când stă în fața dușmanului, iar aici acasă trebuie să vadă în cetățeni tot atâția frați, să se poartă cu ei ca cu frații, pentru că, durere, avem curvina să constatăm, că sentimentul social nu e dezvoltat în armată, așteptăm însă ca aceasta să se facă și pe viitor.

Intre chestiunile la ordinea zilei, are o importanță primordială chestiuniunea de naționalități.

M. Mártonffy: (intrerupe).

T. Mihali: Regret că deputați aleși în circumscripții locuite de naționalități mă împiedică mereu cu intreruperile lor.

M. Mártonffy: Eu nu sunt din circumscripție naționalistă, sunt ales în circumscripție ungară rească!

T. Mihali: Regret mult că d. ministru președinte, în firul discursului d-sale de program

GONDA

Stabiliment de vestminte

TIMIȘOARA-CETATE, STRADA HUNYADI nr. 7.

Cea mai mare casă de tot felul de vestminte pentru bărbați, copii și fetițe.
Secție pentru comande după măsură. Pânuri originale engleze

Prețuri ieftine.

Telefon 41

ea ocupat în mod serios cu chestiunea aceasta, ci a atins-o numai tangențial și anume în două locuri. Într'un loc, unde a vorbit despre stările din Croația și în altul, unde a vorbit despre sufragiul universal, dar numai în mod indirect, căci numai din construcția frazei și din natura expresiilor ce a întrebuințat putem desluși că a vorbit despre naționalități. Expresia verbală ce a întrebuințat n'a avut senzul dreptului public, căci am văzut că — poate greșit — d. ministru președinte a vorbit de cetățeni „cu buze străine”. Eu nu pot admite ca naționalitățile din țară și frații noștri croați să fie numiți cetățeni „cu buze străine” și împotriva acestei expresii, ridic aici un protest solemn atât în numele partidului naționalităților cât și în numele tuturor naționalităților. (Haritate). Expresia și numirea de „cetățeni cu buze străine”, după părerea mea, poate să vizeze numai pe acei cât va cetățeni străini, cari au emigrat aici azi ori ieri, ori nu știu când din Turcia ori din America ori nu știu de unde. (Contraziaceri). Ei sunt cetățenii „cu buze străine”, iar naționalitățile din țară nu pot fi puse în aceeași categorie, pentru că ele sunt naționalități autochtone, străbune și în baza individualității lor etnice au avut întotdeauna dreptul să-și cultive limba și cultura lor specifică. (Sgomot pe băncile din stânga). Nu este permis deci să li-se aducă naționalităților ofense de natura aceasta, — e ofensătoare doar expresia că ele ar fi „cetățeni cu buze străine!” (Interruperi: Na spus asta!)

Contele Ștefan Lazăr: Cetățeni cu buze străine ai țării!

T. Mihali: Pe oricare limbă am traduce expresia „cu buze străine” ea sună bizar. Atât în ce privește pe naționalitățile din țară, cât și pe croați, legea de naționalitate cuprinde dispozițiuni lămurite și când se vorbea de egala îndreptățire a naționalităților, nu se gândea nimenea că n'ar fi să se înțeleagă aici individualități etnice deosebite și era firesc numai, ca diferitele individualități etnice din țară să nu se bucure de privilegii de nici un ordin etnic deosebit. Dar nu voi înșira de data asta toate laturile chestiunii de naționalitate.

E fapt că prin complexul dispozițiilor articolului XLIV de lege din 1868 se ținea la rezolvirea chestiunii naționalităților, și cu toate că partidul naționalităților de atunci nu a înaintat proiect de lege cu privire...

Polónyi Géza: Pe atunci nici nu exista un partid al naționalităților!

Dr. T. Mihali: Ba exista partidul nostru, poștii și vă convingeți, sub conducerea lui Alexandru Mocioni și partidul acesta, fiindcă nu putea fi de acord în chestiuni principiale cu proiectul guvernului, a ieșit demonstrativ din cameră și a protestat împotriva numitului proiect. (Sgomot în stânga.)

E lucru firesc ca legile odată sancționate să evolueze cu timpul, să primească forme noi, moderne, ca orice instituție, în schimb însă guvernele anterioare în loc ca să fi lucrat în direcțiunea aceasta, ce au făcut? Au lucrat tocmai în direcție retrogradă. Dispozițiile legii, cari erau favorabile naționalităților, ori le-au anulat prin legi și ordinațiuni ministeriale ulterioare, așa că **naționalitățile sunt astăzi ca individualități etnice scoase din cadrele legii.** (Sgomot mare și mișcare pe băncile deputaților maghiari. Președintele sună.)

Și, on. cameră, sistemul de guvernare ce domnește de jumătate de veac în Ungaria, a retrăns cu timpul între hotare tot mai strâmte viața națională a naționalităților nemaghiare, despoind-le de drepturile lor naturale. Singura cale de scăpare, ce li-a mai rămas, îndosebi românilor, a fost biserica și ierarhia confesională. Guvernul, care acum mai pe urmă a condus destinele țării, a aflat de bine să îndrepte și împotriva bisericii unul dintre cele mai grele atacuri din câte am îndurat până acum și să rupă din sânul mitropoliei noastre greco-catolice, deseconsiderând dispozițiile legilor pozitive și a bulelor papale, între 70—80 de comunități bisericesti, fără ca să întrebe și să consulte la timpul său pe ar-

hieriei bisericii românești greco-catolice, așa după cum era just și legal (Sgomot).

Contele Lázár István: Păcat, că nu l-au întrebat pe Mihali!

Dr. T. Mihali: Onorată cameră! După cât știu, această chestiune nu e încă rezolvită definitiv. (Interruperi: Ba da, este!) și nemulțumirile și amărăciunea a început deja a se manifesta, cu deosebire în acele comune...

Contele Lázár István: N'are să vă succedă agitația!

Dr. T. Mihali: ...cari sunt luate în proiect ca unele ce au să fie alipite la noua episcopie. Să mă credeți, domnilor deputați, că poporul din acele comune, decât să asculte liturgia în limba greacă, mai bucuros își părăsește religia, fiindcă s'a obișnuit să o asculte în limba sa maternă (Sgomot). E o înprejurare simptomatică și caracteristică pentru mentalitatea guvernului și a opiniei publice maghiare, că mai bucuros vede și asigură chiar prin lege ca limbă liturgică, o limbă moartă, pe cea greacă, decât să lase în vigoare una existentă și vorbită în ținuturile respective.

Mult m'am cugetat asupra acestui simptom și pot afirma cu hotărâre, că nu va servi interesele maghiarilor, (Interruperi în dreapta: Ameninți? Nu ne speriem!), căci prin creșterea episcopiei maghiare răscoliti patimile, producând nemulțumiri în sânul naționalităților și atențiat la buna înțelegere ce mai exista ieri-colo la periferii între maghiari și români. Să nu credeți că de acum va mai asculta până la sfârșit serviciul divin în limba grecească acela, care era obișnuit să asculte liturgia în limba maternă, cum au pomenit-o de veacuri moșii și strămoșii lui. (Sgomot)

Tocmai așa se va întâmpla și la ruteni, despre cari de altfel adesea ni-s'a spus că sunt buni patrioți, buni maghiari.

Kende Péter: Da, și ei și simțesc unguerește.

Dr. T. Mihali: În foarte multe biserici se face încă serviciul divin în limba ruteană. Nu înțeleg, de ce nu-i lăsați în pace, de ce voți să le răpiți și lor limba liturgică și să o introduceți pe cea greacă. (Sgomot). Cel puțin din proiect așa se vede. Dar și poporul acesta slab și neajutorat se va trezi odată la conștiință, pentru că rabdă omul cât rabdă pânăce i-se crează o situație insuportabilă, când totuși e silit să se revolte. Cu hotărâre declarasem că măsurile ce le luați pentru maghiarizarea bisericii, sunt păgăbitoare și pentru maghiarime. (Sgomot.)

Rakovszky Iván: Atunci bucurați-vă de asta!

Președintele (sună): Rog liniște, domnilor! Contele Lázár István: Astea sunt lacrimi de crocodil, așa-zău. (Președintele sună.)

Dr. T. Mihali: Eu, on. cameră, le spun acestea din îndemn sincer și cu bunăvoință (Haritate), deoarece nu e permis să provocați fără nici un motiv naționalitățile. (Sgomot).

Gueth Gyula: Să nu se facă agitație fără nici un motiv! Nimeni nu le face nici un rău, numai cât ele nu trebuiesc agitate!

Dr. T. Mihali: Imi pare foarte rău, că noul guvern nu a declarat, că va face o schimbare în sistemul actual de guvernare și că va trata naționalitățile din patrie într'un mod mai echitabil și mai cu dreptate.

Acum să-mi permiteți, ca în puține cuvinte să vorbesc și despre chestia croată, deoarece atât d. prim-ministru, cât și toți oratorii partidelor s'au ocupat amănunțit de această chestiune. (Sgomot. Președintele sună. S'auzim! S'auzim!)

On. cameră! Declarația d-lui prim-ministru referitoare la aceea, că chestia croată să fie rezolvită aici în cameră, e corectă, dar nu e corectă motivarea, după care d-sa voiește să prezinte stările actuale croate de astăzi, ca și când frații croați ar fi vovași pentru situația de acolo și pentru nemulțumirea ce domnește în Croația. Căci doară în anul 1867 li-s'au asigurat croaților drepturi autonome foarte frumoase, cari au și fost respectate timp îndelungat, iar până când aceste drepturi au fost respectate, în cele două țări surori a domnit cea mai mare liniște, bună înțelegere și cea mai

mare atragere. Dar încă pe timpul coaliției deputații croați au declarat aici în cameră, că în Croația nu se mai poate tolera mai mult politica de maghiarizare. (Mișcare. S'auzim! S'auzim!) Căci doară același sistem de guvernare al guvernelor aplicat față de naționalitățile nemaghiare din patrie, a fost transplantat și în Croația sub deviza „Tengerre magyar!” Și în cazul acesta scopul era maghiarizarea Croației, iar dacă pragmatica căilor ferate, contra căreia colegii croați luni de-a rândul au protestat aici în cameră, nu era pusă în vigoare, de bună seamă nu s'ar fi creiat stările actuale de acolo.

Nu voiesc să mă ocup amănunțit cu aceste chestii; căci doară are Croația destui bărbați chemați; are ea destui politicieni deștepți și înțelepți...

O voce în dreapta: Trăiască Peiacevic!

Dr. T. Mihali: ...cari să apere Croația și cauza națiunii croate. Inșă eu, care sunt membru al partidului naționalităților în al cărui program este susceput un punct în care se pretinde egalitate și respectarea legilor față de toate naționalitățile din această țară, și, deci și față de Croația — în baza acestui program în numele partidului din care fac parte protestez contra stărilor excepționale din Croația și pretind și aștept restabilirea stărilor legale adecă constituționale. (Aprobări în băncile naționalităților. Mișcări în partea dreaptă.)

După toate acestea și considerând, că nu corespund cu declarațiile dlui prim-ministru și cu principiile programului noului guvern, mai cu seamă pentru că se intenționează legarea de anumite limite a sufragiului universal, egal și secret, iar despre chestia naționalităților nu se amintește nimic; considerând, că noul guvern n'a făcut nici o declarație, că va părăsi sistemul actual de guvernare și că va realiza principiul nou de guvernare, ci declară hotărât, că reprezintă continuitatea sistemului guvernului precedent și că în sânul guvernului s'au făcut numai schimbări de persoane, dar apoi încolo va continua sistemul vechiu: firește, că după toate acestea partidul naționalităților nu are încredere față de acest guvern. (Aprobări în băncile naționalităților).

EXTERNE

Răspunsul camerei otomane la mesajul de tron. Com. un a de răspuns la mesajul a depus proiectul. Discuțiunea va începe în viitoarea ședință.

Pasagiul privitor la răboiul spaniol: „Deși continuarea răboiului, provocat de Italia în disprețul dreptății, a tratatelor și principiilor elementare ale echității și umanității, jignește sentimentele pașnice ale guvernului nostru, dragostea de patrie înăscută în otomani, primează orice alt sentiment, ceea ce dovedește isbănzile trupelor noastre și ale nobililor combatanți arabi. Națiunea otomană, sprijinită de patriotismul și vitejia copiilor ei, încrezătoare în manifestățiunea echitabilă a conștiinței civilizației, nu va ezita de a apăra până la ultima putere drepturile otomane și onoarea patriei.”

Declarația ambasaderului Marschall. Mai toate zărele au publicat știrea, că ambasadorul Germaniei la Constantinopol, baronul Marschall de Bieberstein, va trece în aceeași calitate la Londra.

Și anume, ca să lucreze acolo în interesul înțelegerii anglo-germane. Alaltăieri marți ambasadorul Marschall a sosit la Berlin și ziaristii l-au interviuevat în cauza aceasta. El le-a declarat, că nu poate spune încă nimic, până nu va convorbi cu cercurile oficiale. Călătoria lui e de un caracter privat. La caz dacă și va părăsi Constantinopolul politica germană întărită de el în Turcia nu va suferi nici o schimbare. Ambasadorul a mai declarat, că știrea aceea, că Kinderlen Wächter ar fi urmașul lui la Constantinopol, nu corespunde nicidecum adevărului.

„Să nu vinzi scump, dar să târguești ieftin”. Acesta este secretul succesului nostru.

Cui îi trebuie scump dar
**mobile frumoase, ieftine
și bune**

Să cerceteze pe

Székely és Réti

fabricanți de mobile

Marosvásárhely, Széchenyi tér nr. 47

Chiar în interesul lui propriu.

Alegere mare în trusouri pentru mirese.

Vânzare în rate fără ridicare de preț.

Ziarul „Daily Telegraph” este informat, că baronul Marschall ar fi elaborat un proiect de meditațiune, după care Turcia cedează Italiei scela litoralului, cari trupelul italian de fapt l-a ocupat, iar interiorul țării și două porturi să rămână în proprietatea Turciei.

Samavolnicii patriotice în congregația din Timișoara

Pentru o școală românească. — Purtarea demnă a unui protopop român.

Marți a avut loc în Timișoara adunarea de primăvară a congregației comitatense.

Cu acest prilej teroarea patriotică s'a silit, cu mijloacele ei cunoscute să îndușure strigătul la dreptate și chemarea la legalitate cari s'au rostit în numele unei școli românești.

Lăsând la o parte restul desbaterilor cari privesc numai gospodăria pe care și-o face „națiunea” cu toate surogatulele ei pe pământul nostru, ne oprim numai la chipul barbar cum știu să răspundă patrioții din Timișoara la cuvintele de apărare a unei școli românești.

Părintele protopop al Buziașului Ioan Pepa face interpelare în chestia școlii românești din Șoșdia închisă de protopopul din Deta, care are în acelaș sat o școală ungurească de ocrotit pe care se înțelege n'a cerut-o nici dracul și nici mama-sa! De alt-fel nici nu era în competența protopopului să ordone închiderea școlii.

Vice-comitele, răspunzând la interpelarea părintelui protopop, declară că, recunoscând și el că nu cade în competența protopopului să închidă școli, ci meseria asta civilizatorică nu poate fi decât specialitatea sa, a anulat ordinul micului proto-pretop, făptuitor de isprăvi mari, și s'a simțit dator să isprăvească el: și așa a ordonat Măria Sa închiderea școlii românești din Șoșdia — pentru a doua-ora.

O altă interpelare a mai făcut d. dr. Aurel Cosma cu privire la candidările oficiale pentru posturile vacante dela comitat.

A protestat în contra publicării numelor candidaților oficiali în ziarele locale cu 2 zile înainte de alegere.

Și în chestia asta, ca și în chestia școlii sugrumate din Șoșdia, vice-comitele a avut concursul binevoitor al urletelor patriotice din sală.

În cele din urmă dnii dr. Aurel Cosma și părintele protopop Pepa s'au văzut nevoiți să califice asemenea metode cu cuvântul de pașalâc.

Pentru cuvântul acesta părintele protopop Ioan Pepa a fost pedepsit cu 200 coroane.

Se închid în fiecare zi școli românești — și nici nu știm măcar de ele! Școala din Șoșdia a avut încă cel puțin parte de apărare frumoasă a unui preot — și nu credem, că mai pot fi multe exemple frumoase în luptele noastre azi ca acela când un protopop și, alături de el toți cei chemați, luptă pentru apărarea școlii — pentru ocrotirea celor ce încă nu se știu apăra.

Noi indemnăm pe părintele protopop Ioan Pepa să meargă până la capăt, să nu aibă pace până nu va ridica în Șoșdia un local nou de școală — și până ce noi-i va scoate pe dușmani afară din sat!

Din Sătmar

Viața culturală. — Activitatea despărțământului Sătmar-Ugocia al Astei și a reuniunilor învățătoresți. — O românească de inimă. — Starea economică. — Parcolări de moșii. — Lipsa de școli române. — O nouă bancă românească care se fereste de a întrebuița limba românească. Tradiția naționalistă a Sătmarului. — Cuvântul românesc în fața juraților.

În comitatul acesta al nostru oropsit de stăpânirea și fudulia oligarhilor Karolyiești și de un gentry în scăpătate, care, pentru susținerea unei vieți răsfățate și trândave a năpădit toate oficiile administrației publice, mișcarea noastră cultural-națională a fost rodnică la activitatea despărțământului Sătmar-Ugocia al Astei, a Reuniunii învățătorilor din diecesa de Oradea-mare și a celei din diecesa Gherlei.

Despărțământul Astei ține în tot anul câte o ședință publică generală, se face „raport” despre activitatea ei literară și culturală de un an, după care urmează câte un „banchet”, la care după toate „inflăcărările” urmează seara balul totdeauna „bine succes” și rar câte un concert sau altă producțiune literară-culturală. Prelegeri populare? Tot numai dosire. Ba are despărțământul și un scheopticon, procurat cu bani frumoși, dar niciodată folosit, ei lăsat grijei întunecului și a paianțonilor.

În anul acesta s'a ținut însă și prelegere populară în comuna Sanișlău când cu deschiderea expoziției de țesături de casă aranjată de Reuniunea femeilor române din această bogată și frumoasă comună românească, de sub conducerea agilei și activei matroane române, d-na protopopescu Aurelia Pop-Nuțu, care d-nă de mult și de multe ori a organizat prin zel și prin dibăcia sa asemenea producțiuni culturale, literare și chiar artistice, cu tineretul de ambele sexe și intelectualii din comitat. De ar gândi, de ar simți, de ar lucra toate doamnele noastre ca această damă și română vrednică, vai cât de departe am sta cu cultura națională a româncelor sătmarene, și nici „Reuniunea femeilor române sătmarene” n'ar fi numai un pium desiderium.

Anul curent va aduce însă îmbunătățiri și în activitatea despărțământului Astei, căci pe cât se aude tinerii clerici sătmareni, din seminarul teologic din Gherla, se pregătesc în vacanțele din vară a ținea o serie lungă și variată de prelegeri populare, pentru întărirea spiritului public popular în părțile de lângă Someș și din jurul orașului Baia-mare și să aprindă făclia luminei și conștiinței naționale în întunecul gros și păcătos din partea numită „Țara-Oașului”.

Nădăjdum că nici clericii Orășii nu vor rămânea mai înapoi și că și ei, cari au arătat atât de frumoase pilde de iubire de limbă și de naționalism în iarna aceasta, în fața dușmanului trufaș și intolerant, — vor urma exemplul dat de colegii lor gherlani și vor cutriera cu făclia luminei, culturii și civilizației naționale și în beznă îngrozitoare din „codrul” frumos și românesc al Sătmarului, unde ticăloșia și păcătoșia unui nefericit „parazit” al prescurii românești, schingiunitor al nefericitului popor, în realitate dl funcționar public, susținut din adins de păcătoasa administrație spre pauperizarea și nefericirea desperatului român codrean, în tovărășie cu un „nămit păstor” al turmei lui Hristos, profitând de răbdarea și letargia celor buni, săvârșesc scopurile ucigătoare ale străinului dușman față cu sârmanii români.

Reuniunile învățătoresci ambele desvoaltă o activitate frumoasă și rodnică, laudă conducătorilor și membrilor harnici cari nu s'au vândut încă în slujba dușmanului.

Specială atențiune merită reuniunea învățătorilor Sătmar-Ugocia, aparținătoare diecesei de Gherla care a inițiat și consolidarea tuturor învățătorilor noștri gr. cat. din acea mare dieceză.

Primăvara aceasta a deschis multe flori frumoase pe arborele vieții noastre naționale în acest amenințat comitat, să sperăm că vara va face să și

rodească aceste flori, roduri bune, folositoare și trainice pentru noi, atât de amenințații și espuiți Sătmarului. Vom vedea.

Vieța economică la noi har — Domnului și hărniciei poporului, stă destul de bine și e în continuă dezvoltare. Poporul plugar, unde numai în câteva ocaziune, cumpără la moșii, și multe moșii nemerș și din mâna gentrilor scăpătați ajung pe mâna românului plugar-econom. Ba cuceririle ce face acest popor muncitor și harnic, din jurul orașului Baia-mare, chiar în oraș, a pus pe gânduri pe matadorii acestui oraș ridicat și el de curând la rangul de „modern” susținător al „ideii” întregii proștii de valahi. *Pagubă numai că între încreșterea școlilor maghiare susținute toate de stat în acest oraș cu o panoramă admirabil de frumoasă ca regiune, românii n'au decât o singură școală, un singur dascăl de și numărul obligațiilor români la școală atinge cifra frumoasă de peste trei sute. Și când ști că mulțimea aceasta de copii și fetițe de români au să învețe slova în limbă și școală nu numai străină, ci și corumpătoare; să nu și se strângă inima de jale și durere?*

Intelectualii români ai acestui oraș de concentrare românească ar trebui să se gândească mai mult la aceasta decât la fondarea unei a doua bănci, în coastele băncii „Aurora”, care a progresat atât de solid, frumos și românește.

Se proiectează a se înființa în Baia-mare o bancă nouă cu numirea „Mercur” și cu un capital de patru-sute mii coroane.

Fundatorii iscăliți în prospect „Tervezet” sunt Brebăn, Papp, Pokol, dr. Rákoczi, dr. Selagian, dr. Nistor Aurel — și alții, cari sunt numai adițiune, — dar unde-s George Pop de Băsești, dr. Dragoș Teofil, Gavril Barbul, frații Lucaciu și alți fruntași români, probați, ai noștri, cari au întemeiat cu scopuri atât de românești banca „Aurora”, cum de lipsesc aceștia dela plănuitul „Mercur”, — și pentru ce prospectul e scris și-n limba maghiară? Poate pentru că limba noastră românească e hui-duită și batjocorită de tot tras-impinsul maghiar, sau pentru că tinerii noștri români clerici în seminarul latin din Oradea-mare și civilii dela „Masa academică” din Cluj au fost hui-duiți pentru iubirea și apărarea limbei române?

Sau frații noștri întemeietorii de bancă în Baia au crezut, că această manifestare este cea mai nimerită pentru a-și arăta scârba față de dușmanii noștri, cari voesc a ne amalgamiza și nimic în biserică maghiară singura mântuitoare? *Pentru ce această uitare de sine fraților, chiar acum când vrășmașul ne smulge sâmburec și în mod barbar limba? Pentru ce? Pentru ce nu vă grupați „bravi” români în jurul existenței și deplin românești bănci „Aurora”, în fruntea căreia stă președintele partidului național, bădca George și iubitul întregului popor românesc, părintele din Șeșești dr. V. Lucaciu? Pentru ce acest separatism și pentru ce chiar acum când se pune la probă vitalitatea noastră națională, pentru ce acest „tervezet”?*

Ah! iubiți frați doară gândiți, că publicul românesc este atât de naiv, încât să nu vadă cianul de cal și cuiul din sac? *De ce nu folosiți în prospectul vostru un singur cuvânt, o unică expresiune de „român” sau „poporul român”?* Vă temeți doară, că vi se vor zgoduri patronii și pricetenii din ceata vrășmașilor a tot ce e românesc?

Ce vreți? Ce ați făcut? Așa credeți voi, că se practică naționalismul desinteresat, curat și cinstit și spiritul de solidaritate?

Greșiți și rămâneți voi de voi. Dar grijiți să nu deschideți și mai larg drumul cutropitorilor asupra poporului din această, atât de greu încercată parte a marelui corp românesc. Grijiți!

Se plănuește a se creia și în orașul Sătmar o societate financiară economică de bani cu un capital de trei sute mii coroane. Aceasta întreprindere o profund și împrejurările și timpul și și locul. Avem lipsă în acest imperiu al șovinismului celui mai cras de o instituțiune solidă românească, numai de n'ar fi târziu și numai să nu fie cu logica „Tervezet”-ului „Mercurului” înfipt în coas-

Filiala magazinului de dantele din Budapesta

ARAD, bulevardul Andrássy nr. 20 [Palatul El. Fischer] atrage binevoitoarea atențiune a on. doamne asupra vitrinelor de reclamă ale acestei filiale. — Noutăți de Bruxelles și Paris.

tele „Aurorei” din Baia-mare prezidată de „badea George”. Și n-a fi târziu, or fi chiar în timpul suprem, în ciasul al 11-lea și știu că fără logica și scopul „Tervezetului” din Baia-mare. Așa și inima și buzunarul publicului mare românesc va fi cu sătmărenii, bravi luptători.

Sătmar, Sătmar! Ce clasă loc al luptelor naționale românești. Intre păreții tăi a curs primadată, în fața unui tribunal maghiar, proces în limba noastră românească, când mulțimea de români din toate laturile românismului cu mândrie a putut asista la pertractarea procesului prim al părintelui dr. Vasile Lucaciu, unde mulțimea de martori români, preoți și mireni sătmăreni, numai și numai românește au vrut să grăiască și să pună mărturie — zile de-arândul — lângă iubital lor deșteptător și conducător.

Tot aici s'au încheiat în 25 luna trecută, april, și procesul de agitație al părintelui Constantin Lucaciu preotul Dorolțului, cetindu-i-se sentința forului ultim de instanță, decizia curiei, prin care este osândit la închisoare de stat și la pedeapsă în bani. Inceperea osândei a cerut părintele să o poată face în 12 iunie a. e., iar pentru plățirea amendei în bani i-s'a dat 15 zile.

Și când știm că acest neînfricat preot român a fost solicitat de urzitorii procesului intentat contra lui să nu „demonstreze”, să nu refuze a vorbi unguereste în fața tribunalului, că desigur nu va fi osândit. Și mai bine a fost gata să fie și întemnițat decât să cedeze, cât de cât, din dreptul limbii românești „garantată” prin legi sancționate dur asigurată mai ales de legea dumnezeiască și naturală, și mai ales de conștiința trează a neamului românesc, de trecutul și menirea sa istorică.

Deși sunt greșeli și deși unii indivizi au căzut prea adânc în mocirla oportunismului și egoismului infect, Sătmarul încă nu-i pierdut.

Ce va fi însă de noi dacă vom fi tăiați și rupți, prin biserica maghiară de corpul românismului? Sau românismul este un așa corp de nul doare când i-se ciunțește corpul, nu-l doare paralizarea și perirea membrilor?

Până când vom răbda să-și tot bată joc străinul de noi:

Să nu uite românii: „bodie mihi, cras tibi”.
Sătmarcan.

Dela frați

DIN BUCOVINA.

Suferințele răzeșilor pentru școală și limbă. Câte nevoi au de suferit sârmanii răzeși pentru școalele particulare românești și la câte și-cane sunt supuși pentru că cutează să trimită copiii lor la o școală particulară românească și nu la cea publică ruteană am arătat de repetite ori. Am arătat mai departe că vina o poartă cei mai mari, precum fostul guvernor al țării d. baron Bleyleben, dacă răzeșilor nu li-se dau drepturile lor și nu li-se dă concesiile pentru deschiderea de școale particulare, un drept care e garantat prin legile școlare (Reichsvolksschulgesetz). Astfel Mihălceni se luptă mai bine de un deceniu pentru a stoarce dela cârmuire dreptul de deschidere a unei școale particulare, alte comune cer dreptul acesta cu anii înzadar, căci doar d. Bleyleben era legat cu N. Vasilco și îi făgăduia acestuia că nu va da școala românești la populația română, îndeosebi la răzeși. Și era de așteptat că rezeșii tot vor umbla degeaba vreme lungă ca și bietii Mihălceni, căci dl Bleyleben în față li făgăduia, iar după spate porunca funcționarilor să nu rezolve actele referitoare la școală de dragul Rutenilor și pe voia lui N. Vasilco.

Întelegând căpitaniile și inspectorii districtuali voința șefului cârmuirii din țară lucrau cu toate mijloacele pentru a face pe plac deputaților ucraini, în prima linie galițianului ucrain Stocki și renegatului Vasilco, și îi prigoniau în mod barbar pe răzeși asmutând gendarmieria pe capul lor, poruncind primarilor, secretarilor comunali, executorilor, în fine tuturor slujbașilor — sub amenințarea că vor fi scoși din serviciu — ca să silească pe răzeși a se întoarce la școala ruteană. Și slujbașii aceștia împlineau porunca căpitaniilor cu acuratețea, ba se oileau adesea să facă și mai mult decum li porunca căpitaniilor în așteptarea vre-unei decorații, unui decret de laudă sau altei recompense dela căpitănie pentru zelul lor cel mare.

În fruntea prigonitorilor noștri stă căpitănia din Vascăuți cu tot aparatul său de slujbași care cu o groznică tiranie apăsă pe răzeși din Costești și Carapeiu pe Ceremuș pentru că aceștia cer școala românească. Inspectorul Kaniuk chema la biroul său sute de răzeși pentru a-i ține flămânzi și neajăți zile întregi la Vascăuți interogându-i unul câte unul ca să scoată pe cel vinovat, adică pe acel care a cutezat să ceară școală românească. Căpitănia Romașcan, care a nitat că și în vinele lui curge sânge de român, înfrica sau imblânzea pe unii și alții pentru a-i îndupleca a se lăsa de școala românească, căci așa o cere deputatul Stocki și Vasilco și el (căpitănia) trebuie să asculte de porunca lor. Unui mazel influent din Carapeiu i-s'a promis concesiile pentru furnizarea lemnelor pentru căpitănie, deasemenea și furnizarea prundului pentru șosele ca să influențeze pe consăteni să intră acolo ca să părăsească școala română și să se întoarcă la cea ruteană. Răzeșul Tiron, care era aplicat ca lucrător la șosele, fu scos din slujbă pentru că căpitănia îl observă și pe dânsul că se trage la școala românească. Rutenii au încercat de câteva ori să câștige pe acest Tiron cu bani pe partea lor, dar acesta, fiind un om cinstit care nu se lăcomeste la bani și nu vrea să-și vândă neamul, fu denunțat la căpitănie ca să fie scos din serviciu. Dar și fără slujba aceasta va putea trăi dl Tiron care e un om harnic și cinstit, numai trebuie să ne însemnăm lucrul acesta că dl Romașcan scoate din serviciu pe români și aplică numai pe ruteni. — La Costești domnește o adevărată anarhie. Acolo primarul fiind un om care nu știe citi și scrie, își face de cap secretarul comunal și un executor. Aici nu se face aceea ce porunceste primarul ci primarul ascultă mai curând de poruncile secretarului și ale executorului. Jandarmii umblau astăzi iarnă dela ca la la casa și înfricau pe acei părinți cari își trimit copiii la școala românească ba s'a întâmplat de multe ori că acești slujbași, meniți pentru siguranța publică, se răstiau și către copii astfel că copiii tipau noaptea, se asvârleau de frică și se îndolmăvea. Oamenii au înaintat pâră contra jandarmilor la cârmuirea din Cernăuți.

Bl baron Bleyleben s'a dus ca guvernor la Moravia și la Bucovina a venit Rudolf contele de Meran ca president al țării. De când îl avem pe noul guvernor, un alt spirit începe a domni în administrație. Funcționarii trebuie să-și caute de treabă, actele nu mai au voie să zacă nerezolvite cu lanile și cu anii pe masa lor. Astfel a venit rândul să fie luate în cercetare și cererile răzeșilor cu privire la școală. Răzeșii, îndată ce au auzit de sosirea la Cernăuți a unui nou guvernor, și-au îndreptat pașii la palatul guvernial. Au poroit mai întâi o deputație de 60 de răzeși din Carapeiu pe Ceremuș, alta din Costești compusă din 30 de inși i-a urmat, după aceea au venit răzeșii din Comărești și rând pe rând au venit toate satele, cari au de luptat pentru dobândirea de școale particulare și cari nu s'au învrednicit de a fi băgată în seamă cererea lor de către fostul guvernor. Domnul contele de Meran a ascultat dorința fiecărei deputații și li-a promis să cerceteze cererile lor. Dacă vor fi motivate cererile și vor corespunde legii se vor aduce la îndeplinire, a fost răspunsul guvernorului. Ne place să putem constata, că la câteva sate s'au încuviințat acum nu de mult la porunca d-lui contele școale particulare, care își vor putea începe activitatea lor în scurt. Dar despre aceste vom vorbi la alt loc.

„Gazeta Mazililor și Răzeșilor”.

DIN ROMÂNIA.

Două zboruri de-asupra capitalei. Duminică după amiază, între orele 5 și 7, tinerii și îndrăzneții noștri aviatori au executat câteva zboruri, cari au făcut admirația capitalei.

Mai întâi locotenentul Protopopescu a încercat să zboare cu un aparat nou. Dar aparatul nefiind pus la punct, aviatorul a aterisat curând.

Locotenentul Capșa a zburat apoi cu un monoplan Blériot de-asupra capitalei și a trecut de la forturi, la Obor, de aci la hipodrom și de acolo la expoziție.

Publicul imens, care se afla la Băneasa, la șosea, și pe străzile orașului a urmărit cu atenție evoluțiunile aparatului.

Sublocotenentul Negrescu a executat un zbor spre linia forturilor.

Locotenentul Protopopescu a executat apoi,

un splendid zbor cu biplanul Farman, și a aterisat într'un superb zbor planat, în spirală. Li-s'au făcut ovațiuni când au atins pământul.

Erau de față prințul Carol și generalul Boteanu.

Locotenentul Capșa face astăzi zborul București-Iași, în două etape: București-Focșani și Focșani-Iași.

Activitate soc. ortodoxe. În aceeași zi, a avut loc școala de fete nr. 24 din strada Turnari, o școală școlară dată sub patronajul societății ortodoxe naționale a femeilor române.

Au vorbit părintele Ion Ionescu (dela biserica Spirea Veche) despre unirea noastră cu pietatea străbună prin soc. ortodoxă națională, și părintele Rădulescu (dela biserica Dichiu) demonstrând amândoi importanța culturală religioasă și sufletăscă a inițiativelor laudabile ca acele pornite de soc. ortodoxă a femeilor române, care au reinviat timpurile trecute de pioasă și înălțătoare amintire.

A urmat apoi o producție a elevilor școlii; de asemeni, au mai dat concursul la desăvârșitul succes al acestei serbări, d-na Maria Herăscu și corul seminarului Nifon.

INFORMAȚIUNI

Arcaș, 8 Mai n. 1912.

„Mica publicitate la Românul”. Cu începere dela 15 maiu st. n. ziarul nostru introduce „mica publicitate” pe pagina ultimă a numerelor de Joi și Duminică.

Fiecare cuvânt, pentru o singură publicare costă 5 fileri, iar ori-ce publicațiune până în 10 cuvinte, 50 fileri.

Tava se trimite înainte în mărci ori prin mandat postal iar, la cerere, administrația ziarului răspunde prin scrisoare dacă se alătură cuvenitele mărci postale.

Creдем de prisos să mai adăogăm că în „mica publicitate” a „Românului” nu vor putea să apară lucruri protivnice moralei publice.

Dl maior dr. Eugen Papp, auditor în armată, a fost distins de Maiestatea Sa cu ordinul „Signum laudis” pentru merite.

Dl maior Papp este dintre cei mai valoroși membri ai corpului de auditori militari în monarhie. Dovadă a încrederii desăvârșite și a deosebitei aprecieri din partea superiorilor săi este și faptul, că i-s'a încrezut conducerea tribunalului militar din Budapesta, care este considerat ca cel mai dificil și cel mai expus.

Eugen Papp are și excelente calități de artist, e muzician rutinat și cântăreț de gust distins și este autorul unei colecțiuni de cântece românești foarte frumos și ales interpretate în ton și melodie, — care ar trebui să fie cât mai curând tipărită — doinele minunate cu care doamna Valeria de Herbay născ. Papp, a fermecat publicul la concertul jubilar al societății „Petru Maior” din Budapesta sunt compoziții ale fratelui d-sale, ale dlui maior-auditor dr. Papp.

Adaogăm, că este originar din o veche și respectabilă familie românească din Maramureș, în care cultivarea sentimentelor românești și conștiința intransigent-națională a fost tradiția și titlul de nobleț.

Medicul și omul sărac. Întâmplarea aceasta o povestește ziarul francez „Gil Blas” despre medicul teatrelor din Paris: Medicul ieșind dela un prieten al său se întâlnește cu un om sărac, care îndată a aflat, că vorbește cu un medic, a început să se vâicărească. Se plângea de ficat, de stomac

Ultima oră

Răspunsul primului-ministru Lukács la interpelarea d-lui Dr. Teodor Mihali

Nouă ajurnare a camerei în vederea tratativelor cu justiții

Eri după prânz primul ministru Lukács a luat cuvântul spre a răspunde tuturor oratorilor cari s'au rostit în numele diferitelor partide spre a preciza atitudinea lor față de noul guvern.

Primul-ministru a dat deci răspuns și celui ce a vorbit în numele partidului național român, dlui dr. Teodor Mihali. Afară de dsa mai erau de față încă doi deputați naționaliști, dd. dr. Alexandru Vaida și Vasile Damian.

Ministrul-președinte răspunde dlui dr. Teodor Mihali următoarele:

„Reflectând la discursul deputatului Mihali, permit că nu am intenția, de astă-dată să mă ocup mai pe larg cu chestia complicată și foarte grea, care este chestia naționalităților.

Eu sunt de părerea că această chestiune nu poate fi rezolvată după anumite norme generale, ci numai studiind-o temeinic în toate referințele ei prin dispoziții bine cumpănite vom putea afla modalitatea ca popoarele nemaghiare să se simtă cât mai mult legate de această patrie.

Deputatul Mihali mi-a făcut ieri reproșul că poporul român l-am numit eri în discursul meu de program cetățeni cu buze străine.

Apoi eu declar că nu-mi aduc aminte să fi spus așa, iar dacă am spus, a fost desigur lapsus linguae.

Nu are apoi deputatul Mihali dreptate când zice că guvernul i-ar perzeca pe români pe toate terenele, că i-ar prigoni.

La aceasta răspund că cu multă bucurie urmăresc desvoltarea rapidă a poporului român pe terenul cultural și economic.”

Azi după prânz camera a fost ajurnată, în vederea tratativelor pe cari Lukács le întreprinde cu partidul justițist.

In cercurile bine informate se crede că din aceste tratative va rezulta ori pace și conciliere cu justiții ori noi alegeri.

ECONOMIE

Situația financiară. Situația pieței internaționale de bani este neschimbată. Semnele unei îmbunătățiri mai de seamă și durabile nu se arată încă. Din contră din enunțarea recentă a președintelui Băncii imperiale germane, că nu este motiv de reducere a etalonului oficial se poate deduce, că scumpetea actuală a banilor va mai dura. Discontul privat a cotat în Berlin 3⁷/₈%, în Londra 3¹/₄%, iar în Paris 3%.

În piața internă de bani cererile au fost foarte intensive de ultimo și s'au satisfăcut în cea mai mare parte prin Banca de emisiune, consumându-se întreaga rezervă de bancnote libere de dare de K 123 mil., ce a avut Banca încă la 25 April a. c. Se speră că în proximele zile situația se va mai

îmbunătăți ceva. Cambii de prima bonitate s'au discontat în Budapesta cu 4²/₈%, cambii de a doua categorie cu 5²/₈% și cambii de portofoliu neschimbat dela 6% în sus. „Rev. Economică”.

Bibliografie

—x—

La Librăria „Tribuna” se află de vânzare n-rii din biblioteca revistei Flacăra. Prețul unui număr 80 bani, + 5 fil. porto de fiecare carte.

Nr. 1. Prințesa Elena de Racoviță, Furille amorului.

Nr. 2. Amintirile lui Napoleon. Ediția II.

Nr. 3. De pe tron la eșafod. Tragicul roman al reginei Maria Antoaneta.

Nr. 4. Conan Doyle. O dramă sub Napoleon.

Nr. 5. Tragedia dela Mayerling. Romanul Arhiducelui Rudolf și al Baronesei Vecera.

*

Dăm mai jos sumarul fascicolei 27, ieșită acum de sub tipar, a importantului dicționar biografic ilustrat „Figuri Contemporane din România”, dicționar, care apare precum se știe, în două limbi, română și franceză.

Urmare și sfârșit la istoricul partidului național-liberal.

O a doua schemă genealogică a familiei Brătianu — completată și definitivă. Următoarele biografii ale membrilor familiei Brătianu:

Genialul Constantin Brătianu, cu un portret, Constantin I. C. Brătianu, inginer cu un portret, Dan D. Brătianu, cu un portret, Dumitru C. Brătianu, cu două portrete, Grigorie T. Brătianu, întemeietorul Ligei Culturale, Ioan C. Brătianu, cu un portret și iscălitură autografă, Ion I. Brătianu, șef actual al partidului național-liberal, cu mai multe portrete.

Printre ce 20 de clișee cuprinse în coala 27 a figurilor contemporane mai cităm: portretul d-lui D. A. Sturdza, a lui C. A. Rosetti, Eugeniu Carada, a lui Eugeniu Stătescu, portretul d-nei Pia Brătianu, d. Ion I. B. Brătianu, la cinci vârste deosebite și o fotografie luată în ceardacul caselor sale, construite în stil românesc, de arhitectul d. P. Antonescu, doamna Eliza Ion Brătianu, născută Știrbey, în costum național, etc.

Sfârșitul biografilor Brătienilor este sub tipar și va cuprinde patru pagini, ce se trag separat, pentru a forma cu fasciculele 26 și 27 o broșură a parte, ce se pune în vânzare la toate librăriile principale din țară, și din capitală, cu prețul de lei 5, apărând sub o copertă deosebită.

Prețul unei coale 2 lei.

Broșura completă 5 lei.

Pentru orice comunicare a se adresa d-lui René C. Polysu, administrator-editor. Strada italiană 19, București.

*

A apărut:

„Foala școlastică” revistă pedagogică în Blaj. Anul XIV. Abonament în Ungaria cor. 6 pentru străinătate cor. 10. Nr. 9 are următorul sumar: Vasile Idu: Limba maternă în școala elementară. Simion Oros: Din trecutul învățământului popular în Sălaj. Toma Cocișiu: Dare de seamă. Ioan Murășan: Sacolul al XX-lea. Nicolau Moga: Și dela noi. Literatură. Iris: Revanș. Oficiale. Învățătorii când să suplice după pensiu și cum să-și instruiască suplica?; Regulament disciplinar pentru învățătorii diecezeni. Informațiuni: Societatea „Petru Maior”; Conferența învățătorilor gherlani; Adunări generale de primăvară; Reuniunea învățătorilor gr. cat. din ținutul Hațegului; Logodnă; Cărți oprite; Concurs docental.

*

A apărut revista literară, artistică și politică „Luceafărul” nr. 17, 1912 cu următorul cuprins bogat și variat: ** Sinoadele eparhiale. A. Radu: Unei artiste (poezie). I. Enescu: „Hoții” la Brașov. I. N. Părvulescu: Singură (poezie). Maria Cunțan: Sonete. Victor Stanciu: Cum vin oaspeții caselor noastre în vilegiatură? I. N. Părvulescu: Inviere (poezie). I. Agârbiceanu: Povestea unei vieți (roman). Maria Cunțan: Prietniei (poezie). Cronici: Adrian Corbul: Despre Georges Courteline. Insemnări: Chestiunea naționalităților. Filozoful Brătescu-Voinești. Votul universal. Necuvințe... Centenarul nașterii lui Barițiu. Ilustrațiuni: N. Grigorescu: Așteptându-l.

*

Nr. 8, anul al 7-lea, din revista cu următorul sumar: D. Tomescu. — Orizontul studentimii; Eugenia Ionescu. — Ce lungă viață (poezie); H. Stahl. — O înmormântare; N. Siliu. — Metamorfoză (poezie); G. Rotie. — Au fost frumoase greșele (poezie); Mihail Protopopescu. — Toamnă târzie; I. M. Marinescu. — Priveliștea și Trandafirul; Ion San-Giorgiu. — Neputință (poezie). Cronica: Reviste. — Ziare, etc; Legea. — Cronică rimată: Lui Romeo.

*

Noua Revistă Română de sub conducerea d-lui C. Rădulescu-Motru, conține: Retinerea simpatilor pentru Franța. — Scrisoare d-lui N. Durnovo. — Politica și afacerile. Acte: Ramon Ortiz, Giovanni Pascoli (cu ilustr.) C. E. de literatura italiană la Universitate. Giovanni Pascoli, Aprilie (trad. Const. Paul) Ar. C. Murescu, Societățile comerciale pentru stimularea producției artistice. (culturale): C. Sp. Hășnaș, Școala veche și școala nouă. Științe: N. Einschlag, Biologia Betei. Istorie medicală: Dr. Fl. Simănescu, Rolul stelelor în aparițiunea ciurmei. Disca: M. Mihalleanu: Provincia... Insemnări: Naționalismul italian. — Dela conferențele „Vieții” — Actuala promovare în școlile secundare. Revista revistelor: Revista Infanteriei — Rețeta generală a învățământului. — Buletinul funcționarilor comerciali. — Mercure de France.

Teatrul Apollo. — Azi, Jc teatrul Apollo va prezenta următorul program foarte bogat și atractiv:

„Roata norocului vieții”, tragedie senzațională în 3 acte. Rolul principal această tragedie sguđuitoare este jucat de cătreenumita dansatoare austriacă Saharet și Henry Orten, iar celelalte roluri sunt jucate de cătră cema renumiți artiști ai teatrului „Kleines Theater” din Berlin.

Un alt tablou admirabil este Lansarea pe apă a nefericitului „Titanic”, carea dus în mormântul înfiorător din adâncul mării este o mie de vieți omenestii. În legătură cu ace tablou se vor putea vedea și uriașii munți de gheață, cari au nimicit pe uriașul negru. Reprezentațiile se încep excepțional la orele 5 d. a. — 1 noaptea

Prețurile locurilor: Lă, de persoană 1 cor. Loc rezervat 1 cor. — Locul I, 80 fil. — Locul II, 60 fil. — Locul III, 40 fil. — Locul IV, 20 fil. — Orchestra proprie. — arderobă.

Inceputul reprezentațiilor d. a. dela orele 5 și trei sferturi—11 noaptea.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

Avram Giurgiu, Hois Am primit 5 cor. în abonament pe 1912. Adresele cerute deocamdată nu vă putem trimite.

Zaharie Tătar, Dez. Am primit 7 Cor. abonament până la 30 Iunie 1912.

Gheorghe Postencă, Stănești-de-jos. Am primit 480 Cor. abonament până la 31 maiu 1912.

Redactor responsabil: Atanaslu Hălmăgiau.

O librărie

asortată cu totfelul de cărți; școlare literare științifice, de rugăchini; tot felul de revizite de scris etc. să vinde cu preț convenabil. Librăria e așezată în cel mai bun centru românesc, unde avem școale superioare.

Informațiuni la Adm. „Românul” Ana Zriny-uteza 1 a).

H. DURATZO

fost șef. atelierului fotografic Mandy

Atelier fotografic

București, strada Gr. C.

Cantacuzino (România).

CORECTE (PROPISE)

încadrate cu motive de țesături foarte potrivite pentru dezvoltarea gustului estetic al școlărilor și întru toate vrednice a înlocui modelele străine obișnuite până acum. Se pot căpăta 100 cu cor. 1'60 — porto la Tipografia „DOLNA” în Beiuș.

Un candidat de avocat

cu praxă află aplicare momentană în cancelaria advocațională a subscrisului: **Dr. Aurel Grozda**, avocat Buteeni (Körösbökény).

Inștiințare.

Am onoare a aduce la cunoștința on. mei mușterii, că după o muncă costisitoare de 50 de ani băcănia mea aflătoare în colțul străzilor Deák Ferencz și Fábian (în Arad) am predat-o dlui

KISS ADOLF

care o conduse timp de 27 ani.

Luându-mi rămas bun dela on. mei mușterii, totodată le mulțumesc pentru binevoitorul lor sprijin cu care m'au onorat și-i rog, că acest sprijin binevoitor să-l dea și pe mai departe urmașului meu.

Cu stimă:

văd. **Duzsek Ferenczné.**

Gustați

Berea **SLEPING-car** din fabrica „Bragadiru”.

Pești sărați

Taranca, foarte frumoși . . . 1 klgr. 60 fl.
Pești mărunți 1 ” 56 ”
Deverica, mare 1 ” 72 ”
Șarani 1 ” 72 ”

Recomandă proprietarilor de vii și comercianților

Piatră vânăta, prima calitate.

Raffia, frumoasă albă.

Legătoare de gumă pentru olteu.

Brevetată, calitate foarte bună, mare depozit, cu prețuri foarte ieftine. Expediez oriunde cu trenul.

PETROVITS și PANTITS
Vârșet—Versecz.

Barthl János

lăcătuș artistic și de edificii
ARAD, Rákoczy utca numărul 9.
(In casa proprie).

Primește spre executare toate lucrările în bransa lui și anume: lucrările din fer la edificii, construcții de fer, îngrădiri și decoruri de fer, și totfelul de reparaturi. — Cu preliminar de spese servese gratuit. Rog binevoitorul sprijin.

Cu stimă: **BARTHL JÁNOS.**

Florăria Scherhag Testvérek

(Palatul Neumann).

Aducem la cunoștința on. public din loc și jur, că vechea noastră florărie am mutat-o în palatul Neumann. Rugând și pe mai departe binevoitorul sprijin al onoratului public, semnăm cu stimă:

Scherhag Testv.

Arad, (Palatul Neumann).

N-rul telef. 476.

Sztanity György

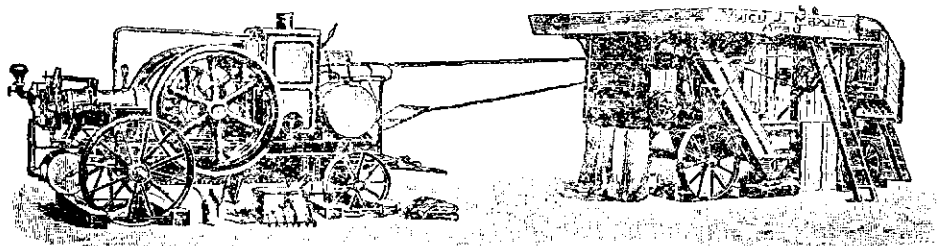
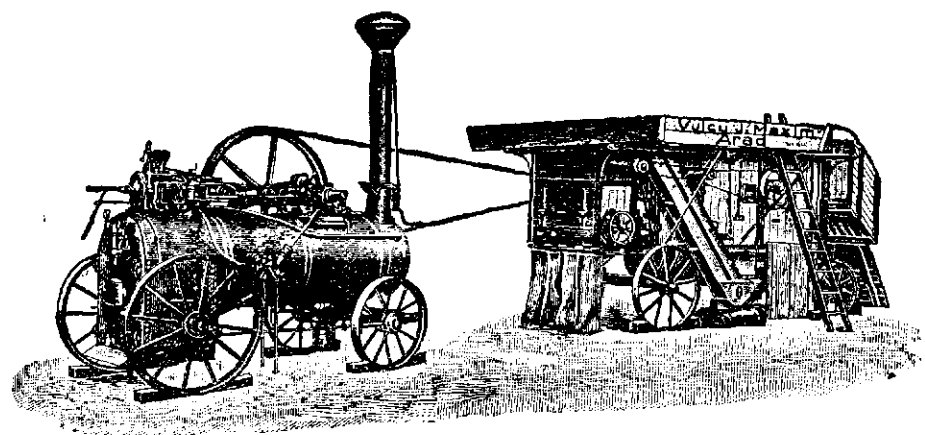
antreprenor pentru zidiri și pardositor
Arad, piața Kelemen nr. 6.

Primește și pregătește totfelul de lucrări de pardosire, construcția drumurilor, canalizări și orice muncă în bransa aceasta oriunde, cu prețurile cele mai ieftine și pe lângă condițiile cele mai convenabile. : : :

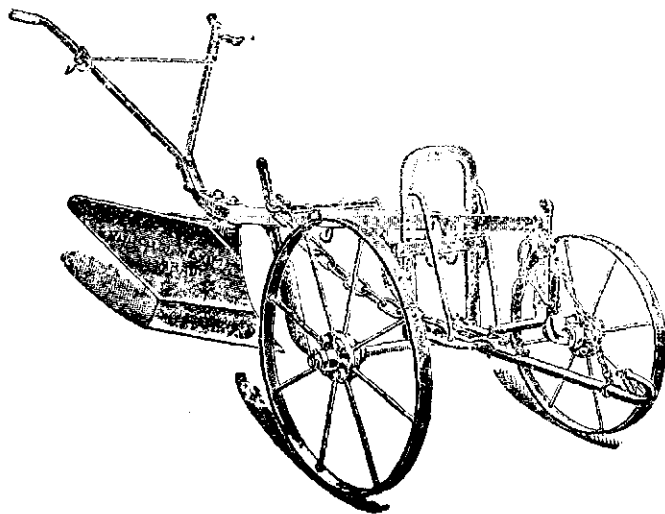
Prospecte gratis!

MAXIM I. VULCU fabricant de mașini :

ARAD, Strada Fábian László n-rul 5—6. Telefon nr. 608.

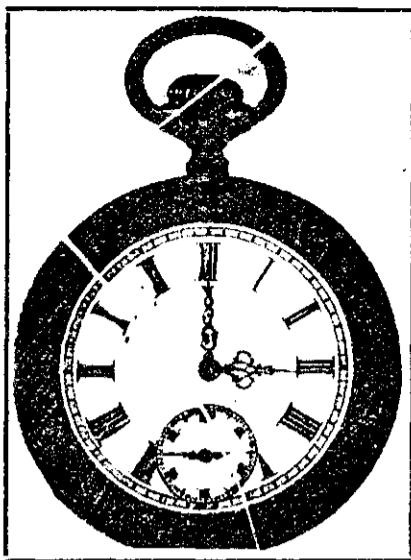

Schimbarea locomobilelor de treerat, să umble singure, o efeptuesc in prețuri moderate, după sistemele cele mai practice și cunoscute cu lanț, cu roate și cu transmission.

Totfelul de mașini pentru agricultori, precum: pluguri, grape, mașini de semănat, de tăiat nutreț, de secerat, batoase complete de treerat cu aburi; Motor de oleiu brut sau cu benzină. Mai departe instalez totfelul de mori cu abur, motoare sau mori de apă, joagăre sau ferestreu, țiglărie și alte stabilimente mecanice-tehnice după cele mai noi și mai moderne și bine recunoscute sisteme. A se adresa la firma **MAXIM I. VULCU** Arad, strada Fábian László, (lângă gara mare). : : :

Se caută o mașină de 10 ori de 12 puteri de cai spre cumpărare.

Cele mai bune **oroloage**
 Cele mai solide și **juvaericeale**
 cele mai moderne
 atât pe **bani gata, cât și în**
rate pe lângă **chezășie de 10**
ani cu prețuri ieftine, liferează cea
 mai bună prăvălie în această privință
 în întreaga Ungaria

Brauswetter János

orologier în Szeged.

Catalog cu 2000 chipuri, se trimite gratuit.

Notez, că numai aceia vor primi catalogul gratuit, cari îl cer cu provocare la ziarul „Românul” (ad. scriu că au citit anunțul în „Românul”). Corespondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

GYAPJAS LAJOS

măestru zidar diplomat
 ARAD, str. Illés nr. 38.
 (Casa proprie).

Primește ori-ce lucrări
 : în bransa aceasta. :
 Face și execută planuri
 de zidiri pe lângă prețu-
 țurile cele mai moderate.

Cine voinște

rachie curată

să se adreseze direct la firma cea
 mai mare românească

Creciun & Voda din Lugos,

care dispune de căzării mari
 proprii în Bănat și Ardeal.

„Harem“

cea mai bună gumă
 1 duzină 4 coreane.
 În Arad de vânzare numai în drogheria
Török A. és Tsa
 Andrassy-tér nr. 20.

VIRÁG és FARAGÓ

FABRICANT DE ARTICLIU pentru INDU-
 STRIA FERULUI și pentru ECONOMIE
 BUDAPESTA, VII., str. Ilka nr. 11. R.

EXECUTĂ OBIECTE DE FER
 PENTRU FABRICI, GRAJDURI,
 SUPEREDIFICATE ECONOMICE,
 FLORĂRII ȘI VERANDE
 CU PREȚURILE CELE MAI
 CONVENABILE. — LA CERERE
 CU PROVOCARE LA ZIARUL
 „ROMÂNUL”, TRIMET CATA-
 LOG DE PREȚURI GRATIS și
 : : FRANCO : :

Primul deposit românesc de piane, pianine și armoniuri

al profesorului de muzică T. POPOVICI în Sibiu strada
 Cisnădiei nr. 7 (vis-à-vis de otelul „Impăratul roman”),
 aranjat cu instrumente din cele mai bune fabrici. Impache-
 tarea și transportul sunt gratuite.

Prospecte și informații se dau gratuit.

Martics și Pák

croitori pentru domni
 Arad, str. Weitzer János nr. 7. (Palatul greco-cath).

Avem onoare a aduce la cunoștința on. public, că croitoria noastră din strada Andrassy nr. 8 cu începere dela 1 Mai am mutat-o în strada Weitzer János nr. 7 în palatul gr. cat. (mezanin). Aducând aceasta la cunoștința on. public rugăm să fim onorați și pe mai departe cu binevoitorul sprijin al onor. public. — Cu deosebită stimă:

MARTICS și PÁK,
 croitori pentru domni.

Schimbare de prăvălie de pălării.

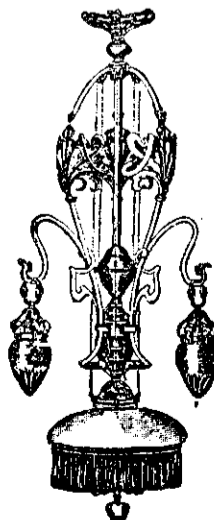
Aduc la cunoștința on. mei mușterii și on. doamne, că vechea și cunoscuta mea

prăvălie de pălării de modă

începând cu ziua de 8 Mai n. am mutat-o în ARAD, strada Weitzer János nr. 5.

Rugând și pe mai departe binevoitorul sprijin al on. public, sunt cu stimă:

LICHTIG IRMA, urm.

PREȚURI IEFTINE!

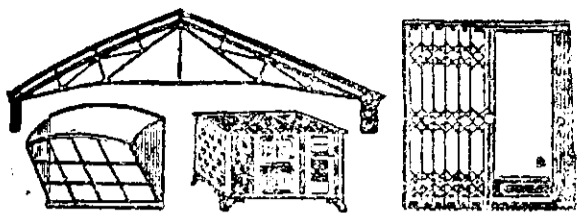
„La manufactor“.

HAUPT DÁNIEL
 FERĂRIE ȘI PRĂVĂLIE DE VOPSELE
 FĂGĂRAȘ piața Ferencz-József 27

Mare magazin în totfelul de articlii de măsur, fierar și lăcătuș, fiere pentru zidiri și pentru mobile, cumpene zecimale pentru bucătărie și pentru prăvălii.

Vase pentru bucătărie de email „Sphinx” veritabile, tacâmuri de masă Solingen veritabile, linguri veritabile de Alpacea și ține de Berndorf, lampe și părți de lampe. Trăsuri pentru copii, frumoase și durabile, cu prețurile cele mai convenabile!

SERVICIU CONȘTIINȚIOS!

ILIE BURĂ

lăcătuș artistic și pentru zidiri,
BISERICA-ALBĂ Str. Orșova Nr. 4 (casa proprie).

Primește ori-ce lucrări de bransa aceasta precum: stringerea cu fer a zidurilor, pregătirea de porți și garduri de fier, balcoane, trepti, îngrădiri de morminte, cămine și cuptoare etc. executate artistic și prompt. Primește totodată spre efectuare totfelul de reparaturi atingătoare în bransa aceasta pe lângă prețuri ieftine și serviciu punctual.

De neintrecut!

Spălătorie aranjată cu mașini electrice pentru curățirea chimică a hainelor, colorare și spălarea fulgilor de perini.

LUCZA JÓZSEF

Seghedin—Szeged, Laudon-utca 9. sz.
(Colțul pieței Valeria.)

Având sistem propriu de-a curăți chemic și a colora, sunt neintrecut în meseria mea. Colorez haine de domni, dame, copii, dantele, stoffe de mobile și covoare. Pierdele le spăl cu mare grijă. Pentru doliu colorez haine în negru. Comandele le execut îndată cu mare acurateță. Baltoane de piele le colorez în colori închise.

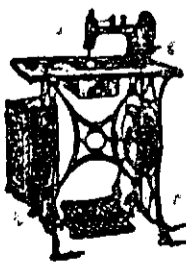
Botházy László,

sculptor și întreprinzător de beton și piatră de artă, depozit de nisip.
Nagyvárad, — Erzsébet-utca.

Primește ori-ce lucrări ce se referă la bransa mea precum lucrări la edificii și cripte cu diferite expozituri, de piatră și marmoră, apoi cruci, monumente, etc. — Lucrez în beton cu mare pricepere, precum caldărâm de beton, canale, poduri de beton cu fier, table de ciment, bazine de asfalt. Trimit deservntu și catalog. — Voiesc să atrag atenția on. public prin lucru bun și prețuri ieftine. Liferiez pietri și nisip în cant. mare.

Prima calitate.

Mașini de cusut Singer calitate bună, pentru femei cu 30 fl., (karikahajós) tot pentru femei 42 fl., centralbabin 47 fl., cu 5 cutii din oricare soi 55 fl., cu luntre scufundătoare (sülyesztő karikahajós) — centralbabin fără sunet, artistic lucrate, un adevărat decor pentru casă cu 66 fl., precum și biciclete cu 52 floreni, pe lângă garanție de 5 ani — liferează:

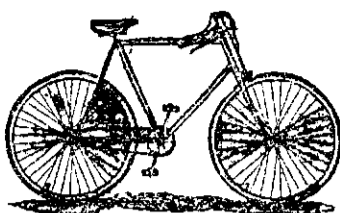
KRAUSZ HENRIK,

Budapest, IV., Veres Pálné-u. 40.
Revizătorilor le dau rabat. — Catalog la cerere trimis gratis și franco.

BICICLETE

de renume mondial:

THE CHAMPION ȘI PREMIER

cu osie campanilară,

roată automată (cu frână liberă) se vând pe lângă garanția de 3 și 5 ani cu prețul original a fabricii, fără nici o ridicare de preț, în rate lunare de 12 și 15 cor precum și părți alcătuitoare pentru biciclete, ca gumă interioară și exterioară prima calitate, sonerie, lampe, pedale, lanțuri, roată automată, conus. — În urma circulației mare unde în toată Autro-Ungaria trimite și în provincii cu preț foarte redus. — La cumpărări mari se dă rabat mare.

Láng Jakab és fia

marecomerciant de biciclete și părți alcătuitoare
Budapest, VIII., József-körut 41.

Filiale: Boross-tér 4 și în Buda, II., Margit-körut 6.
Catalogul de lux cu 1000 de chipuri se trimite gratuit.

Traian Turturean

lăcătuș artistic și de edificii

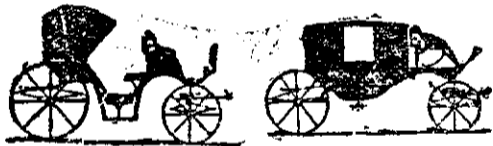
Bistrița — Besztercze.

10% economie la comande

— de lucrări artistice. —

Lucrătoare aranjată cu mașini moderne.

Atențiune la cuptoarele economice de bucătărie vestite în Transilvania. — Catalog și desemnări să trimit la cerere.

KIRÁLY LAJOS

ferar, dogar, șelar și lustruitor.

Aiud — Nagyenyed, Str. Teiușului 14.

Recomandă uzina sa înlocuită cu puteri motorice și lucrative bune, pentru prepararea articolelor de *ferdrie, șelarie și lastruire* cu prețuri ieftine, dispunând de un serviciu prompt, execuție modernă.

ARAD, WEITZER-U. 13.

D-na SZALKAI ÁRMIN

lucrează în timpul cel mai scurt în atelierul său de **BRODĂRII ȘI ALBITURI**, trusouri complete pentru femei, bărbați și copii, lucrate artistic și cu gust. — Brodării albe și colorate, lucrări cu aur, albături, batiste, servete, millienuri, perini pentru divan, se află gata și se vând cu preț ieftin, — se află și nelucrate. Domnișoare se primesc spre instruire.

Imprumut ieftin,

fără cheltuieli anticipative, cu procente de 4% și amortizație, pe pământuri, dela 10—65 ani, rămânând procentele acele și.

Ofer diferite mașini agricole

fabricatele cele mai bune, construcția cea mai perfectă, precum: mașini de treerat, cu abur, benzin și olei, mașini de semănat și și cosit cu abur, benzin și olei pe lângă prețurile cele mai convenabile cu plătire în rate

Cumpăr, vând și parcelez

moșii, pământuri, fabrici și case. Vând mașini, motoare calitate bună, preț ieftin. Instalez luminare cu acetelin și vând obiectele necesare.

La dorință trimit specialist.

Caut agenți la sate, pe lângă onorar.

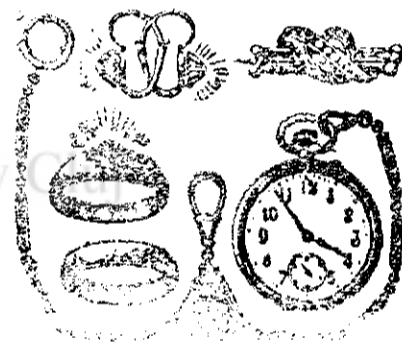
Agentura generală comercială.

Pálmer Mátyás

Timișoara, Strada Jenő-Herceg Nr. 13.

A. Slepák, giuvaergiu și ceasornicar

Marosvásárhely, Széchenyi-tér 43. sz.

Mare asortiment în ceasuri de buzunar de aur, argint și nickel, în ceasuri de părete. Giuvaerice fine, cu briliante, obiecte de lux în argint și articole optice. În atelierul meu se reparaază ca nouă, lucrurile vechi, anume giuvaerice și ceasuri, pe lângă garanția. Prețuri solide! — Serviciu prompt!

Stoboare de sârmă

tari și trainice!

Fabricație de prima calitate.

În atenția arhitecților, agronomilor, proprietarilor de vii, pentru vile, grădini, terenuri de vițătoare etc.

KLEIN ISTVÁN,

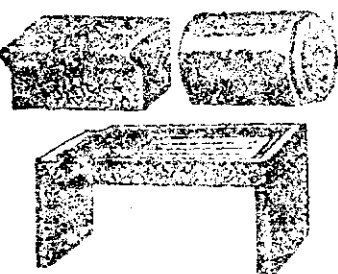
fabrică pentru împletituri de sârmă,
Szeged, Kelemen utca 4 sz.

Trimit și instalez împletituri de sârmă pentru mașini, împletituri de oscilat, stoboare pentru case și vile, împreună cu uși și porți puternice.

Cele mai frumoase rețele!

Mai furnizez: ciururi pentru cernut nisip (prund), coșnițe pentru nisip, buriane pentru schintei, coșnițe pentru nutreț, botnițe pentru boi și stouri pentru ferești de ori-ce mărime.

Prețuri ieftine! — Serviciu prompt
Prospect de prețuri trimis gratis.

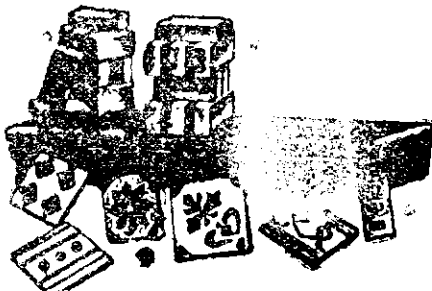
Mandler János

intreprindere de beton, platră artificială și teracotă
SZEGED, strada Bihari nr. 1.

Primește spre executare tofelul de lucrări în bransa lui, și anume: teracotă, canalizare, betonare, conduct

de țevi de lut și ciment, ascarea pereților umezi, trepte (scări) de platră artificială, pereți, couuni „Rabitz”, inele pentru fântâni, bazeuri, fântâni arteziene și vâltole executate neexcepționabil și cu prețurile cele mai moderate.

Cu prospecte servese gratuit

Primul și cel mai mare depozit de pianne

W. P. Richter,

Brașov—Brassó, Fekete-utca 29.

Liferează: pianne, harmonici și pianine, fabricație Bössendorf, Schreighoffer și Förster.

Imprumută pianne în condiții favorabile

Atelier de curelărie, șelărie și coferărie:

Orendt G. & Feiri W.

(odinoară Societatea curelarilor)

Sibiu—Nagyszeben, Heltauerg. Str. Cisnădiei 45.

Magazin bogat în articole pentru căroțat, călărit, vânat, sport și voiaj, poclăzi și procovături, portmonee și bretele solide și alte articole de galanterie, cu prețuri foarte moderate. Depozit permanent în curele de mașini, curele de cusut și legat, Sky (vârșobi). — Recomandă pe urmă cei mai buni jamperi de piele fabricație proprie, pentru oi și militari, cari stau strâns lipite pe picior. — Reparările se execută prompt. Mare depozit de hamuri pentru cei dela solurile cele mai ieftine până la cele mai fine, coperitoare (șoluri) de cal și cofere de călătorie. — Comandele se efectuează conștiințios.

Tokodi Testvérek,

fabricanți de cumpene.

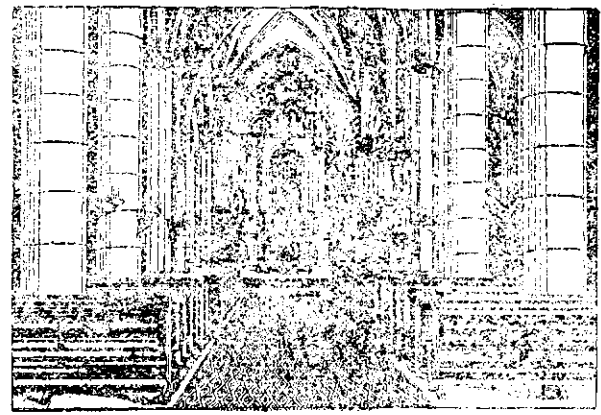
Hodmezővásárhely, — Szeged,
 Lánc-utca. Bokor-utca 10.

Recomandăm comercianților, proprietarilor de mori, agriculturilor și măcelarilor

cumpenele

noastre, pregătite din cel mai bun material. Cumpene, cântare decimale din fier cu balanțe de oțel, infracturabile, autentificate. — Pentru România livrăm și neautentificate. Comercianților le dăm rabat. — Catalog la cerere trimitem cu reîntărcerea poștei.

GAÁ
 JÓZSI
 mäsar,
 Nagyvár
 Csengeri utca

Liferează cu preț ieftin articole de mäsărie pentru bise școale, farmacii, prăvălii și birouri cu prețuri foarte ieftine. Trimite la dorință planul și nota cheltuelilor. — La comanda mai mare scădere de preț.

Kirsteuer Aladár

sculptor

în SIBIU (Nagyszeben), str. Faurilor n. 17.

Primește executarea a tofelul de

obiecte de sculptură

de ghips, piatră, ciment, lemn etc. figuri și ornamente executate foarte frumos.

Specialist în lucrări de mână liberă pe fațade sau în internul zidurilor.

Pregătește figuri întregi, busturi, statuete-relieuri din piatră sau metal. Modele mai mici pentru ziduri și construcții.

Hans Fabritius

inginer

SIBIU, Reissenfelsgasse 11

primește executarea ori-căru

conduct electric

pentru diverse scopuri.

NUMAI ÎN SALONUL DE MODE

GEORGE RUMMEL

SIBIU, HONTERUSGASSE Nr. 5.

se execută costumele cele mai bune și strict englezești, precum și alte haine. Pune la dispoziția stimatei dame cele mai nouă și clasice jurnale. Ori-ce comandă se execută în 8—10 zile. — La damele din provincie iau probe în 6 ore de două ori. Haine de doileu le execută în 12 ore. — Convingerea e siguranța cea mai bună! — Rugând sprijin

Cu stimă:
GEORGE RUMMEL

Sticlar pentru zidiri și portaluri

(magazin de table de sticlă și de oglinzi).

Execut lucrări pentru zidiri noi, sau totfelul de reparări prompt și cu prețuri ieftine. Expediez ieftin rolete mecanice de pânză și trestie
- - - pentru ferestre - - -

FRIED FERENCZ

ARAD, strada gróf Apponyi Albert nr. 15—16.

TELEFON 909.

TELEFON 909.

3¹/₂ MILIOANE COROANE!

poate câștiga fiecare, cumpărând următoarele lozuri:

- 1 Obligațiune de câștig cu ipotece convertită dela Banca Hipotecară Ungară.
- 1 Obligațiune de câștig cu premie dela Prima Cassă de păstrare Pestană din patrie.
- 2 lozuri Sanatorului Regina Elisaveta.

12 TRAGERI ANUALE și anume:

5 Februarie, 25 Februarie, 1 Martie, 25 Aprilie, 5 Iunie, 25 Iunie, 1 Iulie, 25 August, 5 Octombrie, 25 Octombrie, 1 Noiembrie și în 27 Decembrie.

CÂȘTIGURILE PRINCIPALE:

Cor. 1.000.000—, 500.000—, 400.000—, 300.000—, 2 câștiguri de 200.000—, 100.000— și 75.000 etc.

Acestea 4 bucăți lozuri le vindem de prezent pe lângă:

48 rate lunare à 10 coroane

După primirea ratei prime imediat trimitem cumpărătorului Lista legală de rate, în care este indicată seria, numărul și litera lozurilor vândute, pe baza căreia va participa respectivul la toate tragerile viitoare și eventualele câștiguri sunt în întregime ale lui. După fiecare trageră controlăm punctual toate lozurile vândute de noi și eventualele câștiguri le vom aviza telegrafice și intrucât e posibil chiar și telefonice st. noștri cumpărători. Rata primă e mai bine a ni-se trimite prin mandat postal pe a cărui coupon trebuie indicată legibil și punctual adresa cumpărătorului. Spre a ni-se putea trimite ratele viitoare gratis fără porto și alte spese postale, trimitem fiecăru cu ocaziunea estradării listei de rate și ecurei postale. Toate eventualele câștiguri se espiătesc în bani gata la Cassa noastră.

Nici un moment să nu trăgănați cu comanda.

Noroc fără sfârșit și fără nici un risc.

Orice pierdere este exclusă, numai și numai de câștig poate fi vorba. Toate comanda-le sunt a se adresa către

USTREDNA BANKA UČASTINNY SPOLOK
Budapesta, VI. Váci-körut 31.

Dacă suferi în dureri de stomac,

dacă ești lipsit de apetit, dacă ți-e rea mistuirea sau dacă ai dureri cari provin din aseasta, cum sunt dureri de dinți, sgârciuri, arsuri, apăsare în stomac, iritație de vomare, greață, răgăieli, etc. folosește:

Purgativul de fiere (epehajtó) de Rozsnyai,

care e cel mai bun mijloc pentru vindecare în vreme scurtă, chiar și în cele mai neglijate cazuri de boală.

O sticlă costă 40 fleri; o duzină 4 coroane
— 80 fleri. —

Se capătă la singurul preparator

Farmacia

ROZSNYAY M.

A R A D.

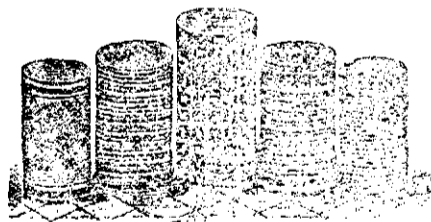
Fără nici un obligament de a cumpăra vă prezentăm cea mai bună mașină a secolului prezent, cel mai nou model de mașină de scris

S. SMITH PREMIER

cu scrisoare vizibilă, provăzută cu cordea dublă în două culori, rubricatoare, cu aparat Tabulatus, angajament complet de litere, provăzută cu aparat adunător.

Agencia principală pentru Ungaria-de-Sud:

ELSŐ DÉLMAGYARORSZÁGI SZÖNYEGHÁZ ÉS MODERN
IRODABERENDEZÉSI VÁLLALAT.

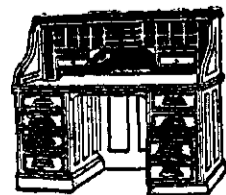

(Primul magazin de covoare și întreprindere de aranjament pentru birouri din Ungaria-sudică).

Maitinszki Pál és T-sa Temesvár-Belváros str. Jenő-herceg nr. 8.

Se primește orice soi de mașini de scris spre reparație completă, spre ținare în bună rânduială și spre curățire în baza unui legământ anual. Lucrări de dactilografie, copieri cu ajutorul mașinei dactilografe se execută cu prețurile cele mai ieftine. --- Hectografe și totfelul de rechizite dactilografe fabricații americane-engleze, cu prețurile cele mai convenabile.

În despărțământul de covoare se vând covoare veritabile de Persia, Smirna și totfelul de covoare cu prețuri foarte scăzute

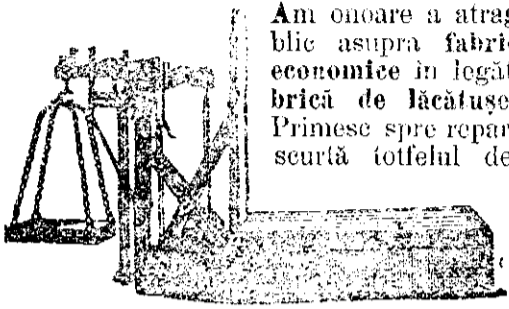

Cu prilejul expoziției industriale din Lugoj premiat cu cel dintâi premiu cu: „DIPLOMĂ DE ONOARE”.

TÓTH ELEK

Turnătorie de fier și metal, țesătorie de fer și fabrică de mașini

TELEFON nr. 22. LUGOJ - LUGOS TELEFON nr. 22.

Am onoare a atrage atențiunea on. public asupra fabricii mele de mașini economice în legătură cu noua mea fabrică de lăcătușerie și de cumpene. Primesc spre reparare ieftin și în vreme scurtă totfelul de mașini economice,

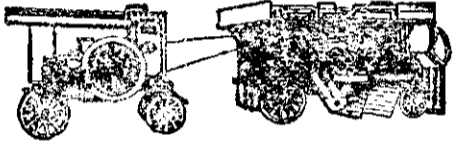
mașini de imblătit, locomobile, părți de mașini, motoare ori străformarea lor, mori, cazane,

cumpene, pompe, tulumbe, etc. Indreptarea osiilor mașinilor de imblătit, etc. Benzin, motoare, absorbitoare de gaz pentru oleu brut, ori transportarea părților alcătuitoare în timp scurt, cu prețuri convenabile. Totodată recomand pânzele mele de fir, din fir negru ori zincuite, în orice mărime și cantitate, cu prețuri ieftine de fabrică. La dorință servesc cu prospecte și planuri gratuite.

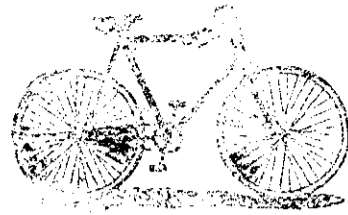
Fabrică și atelier de reparatură pentru cumpene.

Mare magazin de mașini
:: economice ::

Agentura fabricii de mașini a căilor ferate ungare. Vânzare demotoare

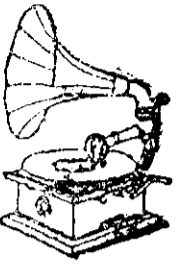

Mai de multe-ori premiat cu medalie de aur și argint.

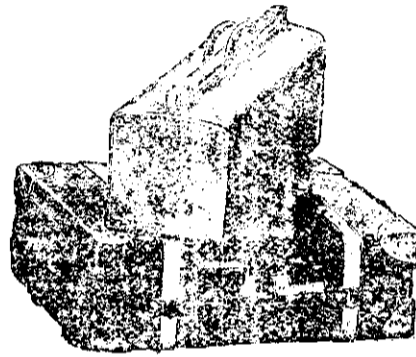
Dacă pentru banii d-talo vorești să cumperi marfă bună ! pe lângă plățiri în rate ! și dacă eventual ai lipsă de

mașini de cusut, revolvere, sau orice geamantane pentru călătorie acestea să le cumperi în **GRADEA-MARE** piața Szent László în prăvălia lui

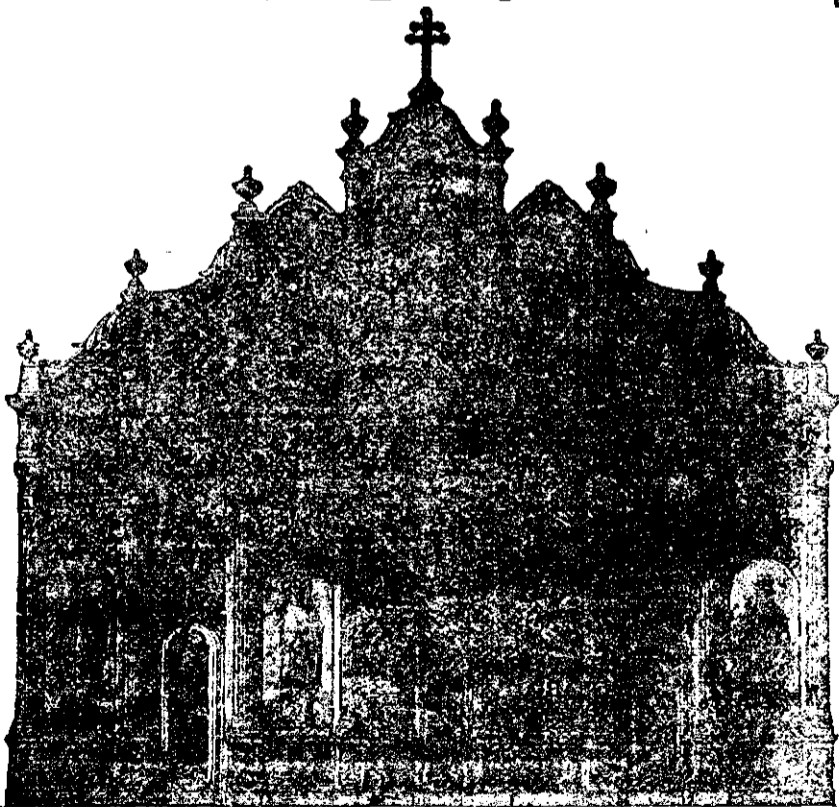
Kalenda János

unde se află singurul magazin de renumitele biciclete HELICAL și PUCH. Tot aici se mai află și mașini de frământat „IDEAL”, precum și mare atelier pentru reparaturi.

Schmidt János succesor Schmidt Ferencz

Institut pentru ridicarea altarelor în
Budapesta, Köbányai-ut 53.

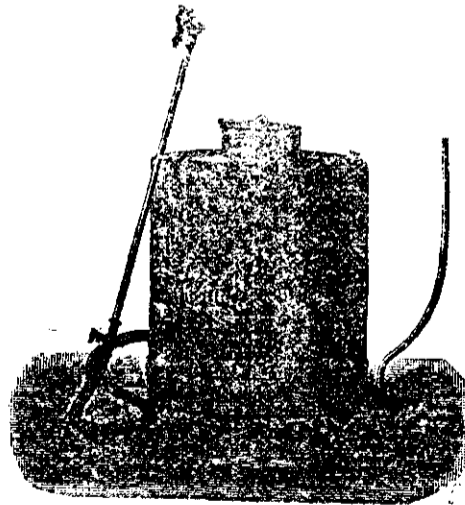

Pregătește: altare, amvoane, cripte, statui sfinte și întregul aranjament bisericesc, în orice stil, conform pretenziunilor artistice și pelângă prețuri convenabile. Se recomandă ca specialist, de München la renovarea altarelor vechi. Planuri și cataloage trimite gratuit precum și primirea muncii o face pe speșele sale proprii. Prețuri moderate. Condiții favorabile de plată.

Atențiune!!

Mi-a ajuns la cunoștință, că firma Kovács Soma și soțul, negustorie de mașini în Arad și-a câștigat stropitoarele mele pe căi laterale pentru alte state. Aduc la cunoștința mult onoratului public că reprezentanța în Ungaria pentru stropitoarele mele

Vermorel „Eclair”

ca și până acum o are singur numai firma Kann și Heller din Budapesta, care iarăși pentru comitatul Arad l-a investit cu dreptul de vindere singur numai pe

Frații BURZA

Dacă cineva dorește să cumpere stropitoare fabricată responsabil împrejurărilor din Ungaria

Prețul 45 coroane.

Vermorel „Eclair”

comandați singur numai dela

FRATII BURZA

Arad, Piața Boros-Béni tér 1. (vis-a-vis de moara Széchenyi) Prețul cu 2 țevi de aramă cu coif scutitor de praf, montat complet, numai pentru proprietari de vii și economii din comitatul Arad 45 cor. — Cu stima: V. Vermorel Villafranche (Franța).